

BAJAI HONPOLGÁR

Várostörténelmi és Környezetvédelmi lap

1999. június

X. évfolyam 6. (104.) szám

Ára: 50 Ft

A várnegyzei színházaja Baján /Éber Sándor rajza/

Régi bajai épületek népszerű bemutatása

**Elhangzott a megyei
Múzeumi Napok '99
tanácskozásán.**

Baja kedvező földrajzi fekvése, az észak-déli folyású Dunától és mellékágától keletre, a kiemelkedő lösz-főlsáv vizek közelségéig húzóddó, néhol meredek széle mindig alkalmas volt arra, hogy emberek lakta hely legyen. Az ősvény, amely visszavezet a település sajátos épületeinek, szabadon hagyott útjainak, térségeinek régmúltjába,

homályos, a megbízható régészeti feltárások hiánya miatt, mivel a kutatható terepszakaszok beépültek, így pontos kép nem adható a régebbi korok településformáiról. A török hadjáratokról sokat szenvedett helységben az építmények súlyosan károsodtak, vagy megsemmisültek, a magyar lakosságnak csak kis hányada maradt itt. A törökök igen hamar szerbeket hoztak helyükbe. Ennek a hadászati is fontos, hajózást és átkelést is lehetővé tevő kereskedő telepnek 1664. évi térbeli ábrázolása részint Evlia Caelebi török világutazó le-

rásából¹ ismeretes, melyből idéztek egy részt: "Baja vára. - Régi vár a szegedi szandzsák² területén, a Duna folyó partján. Százötven ákcsa³ fizetési jársi hely, várparancsnoka, 80 katonája, számvveője, adófelügyelője, vámfelügyelője és építészeti agája⁴ van. Vára a Duna partján erős vár, nagy kikötővel (...)

A vár alakja. Kettős palánkfal kerítésű, négyszögű, szépen rendezett erődítmény. A belső várban két mihrábj⁵ van, melyek közül a Szinán pasa dzsámija⁶ a régi időben templom volt, ennek egy vékony mi-

páret tornya⁷ van. Van egy Ogrunkapuja⁸, s egy nyugatranéző Nagy kapuja. A kétségbevonhatatlan prófétnak törvénye szerint való törvényeskedés a kapun belül van. A belső várban 30 deszalázdon és 15 bolton kívül más építészeti munka nincs.

A kapun kívül levő nagy külváros is tömésfel kerítésű palánka, melyben 300 alacsonyabb-magasabb deszkalétező csinos erős ház van. Van egy mecsetje⁹, egy kolostora, egy medreszeje¹⁰, egy elemi iskolája, egy fogadója, egy fürdője, 150 boltja. Kikötőhely lévén lakói gazdagok és nagyon barátságosak. E város uccái mind deszkalázdonak, mivel földje lapályos és mocsaras. Ennek is két kapuja van, egyik a Rávkapu, mely nyugatra nyílik, a másik délkeleti irányban a Zombor városba vezető uton van. A révfőnél van a temető. Ugyanott a révfőnél van a vámfelügyelő háza is. E kikötő táján miniret magassága domb van, honnét lefelé nézni sem mer az ember.¹¹

A török uralom alóli felszabadulás után a feldőlő település fokozatosan beépült, majd a Rákóczi-szabadságharc pusztította el szinte mindazt, ami volt. Szerencsétlen körülmények - árvizek, járványos esztendő, tűzvészek - is riktították lakóit, tovább folytatódott a nemzetiségi betelepítés. Csak a 18. század elejéig fejlődés változtatta meg Baja külső, falusias képét. A múlt század közepé felé már egy bizonyos rendben - örökölve a régi szabálytalan település-szerkezetet - alakult a városkép. Vályi András Magyarországnak leírása című, Budán 1796-ban kiadott munkájának első kötetében írt szövegek szövege így hangzik:

"Baja. Mező Város Báts Vármegyében, birtokos Aja Herczeg Grassalkovits Uraság, lakosai magyarok, németek, rácok és zsidók; a' kiknek Zsinagógájuk is vagyon itten, és nagy nevezetességgel épület benne, a' Hertzei Kástej négy szegelet formára méltóságosan építve, mely lakó helyül szolgál a' földes Uraság tisztjeinek; ezen kívül nevezetes épület a' Város háza, és Latinovits Uraságnak szahab udvara, nem különben a' Vármegyé háza, a' Kaszárnya, és a' Ső ház, Szent egyházai közt szebb a' Város temploma; a' szent Ferenc szerzetesbéli Atyáknál, a' kiknek klastromjuk is nevezetes, és tágas épület. Lakosai e' Városnak külömbféle kézi mestereségekből is ugyan, de leg inkább bővával, és egyéb Hazánkbeli termékkel való kereskedésből élnek, vásáriai nevezetesen. Szép felebaráti érzékenységeket, bizonyították meg a' Bajai lakosok 1784. esztendőben, felségelvén egy bizonyos Nagy nevezetű Komáromi kereskedőnek itten tör-

tént terhelte hajójának elcsilllyedése miatt vallott nagy kárát. Vásárja mind a' három nevezetes, és nem kevés hasznát hajt, dunán való malmait 70 órányira vagnak, fogatkozások ellenben hogy szántó földjeinek egy része hol homokos, hol pedig kemény, kaszállójuk bő időben él, de szérazságban, az igit lovak számára is károsnak a' lakosok venni, első Osztyábeli."

Kornábinszky János Mátyás magyar születési lexikográfus 1786-ban Kis-Pestnek nevezi Baját.¹²

Terjedelmesebben mutatja be Mindenszerj Antal 1831-ben.¹³ Ebből idézek röviden:

"... nem kellően a' város felvése, 's vagnak olyan pontjai, melyekről szép kilátások vagnak, ilyenek a' Sokovicza partjai általban, 's a' Kálvária előtt való gabonás hambárok közli Bikit felé. A' Városnak most nincs kerítése, amár a' régi időkben kerített hely, a' Török járom alatt pedig megerősített őrhely volt. A' város úgy szőlőn rendes helynek lehet mondaní, mert őszi, egy párt kivéve egyenesek, a' házak jól elrendelt egyenes sorokban épültek, csak az a' kár, hogy esős időekkel oly nagy sarak vagnak, hogy alig lehet benne mászkálni, több olyan őszi vagnak, melyeken a' megálló eső víz pocsojait formál, melyek a' kis rácz mureknek¹⁴ majd hasogik érnek: egy őszi sáncos kövekkel kirakva. Piacza csak egy van, amár elég térsz puszta helyek vagnak a' Városban, melyeket másutt piacznak mondának: ez a' piact mint egy közép tájon esik a' városban, annak nyugati oldalán a' Sokovicza parton, szép, rendes négy szegelet, fő oldalát az undalmi Kástej, 's ennek kertje oldalában épített Kalmárboltok napkeletről: délről volt a' Városháza, annak majorja 's az első városi Jegrőz lakosa formállyak; a' harmadik, északra való oldala, egy sor apró házakból áll, melyek közli mindenben kopcz bolt van, a' negyedik, napnyugati oldalán szabad, 's a' Sokoviczának mint egy tíz ól magassága partya által formálódik." Ezután - részletesebb leírást adva - felsorolja egyes nevezetes épületeit.

Az 1840. évi május elsejei nagy tűzvészben leégett 1282 lakóház, 812 melléképület pusztult el, megsemmisültek középületek. A megrendülő esemény után lehetővé kínálkozott arra, hogy építési előírásokkal tudatosan megváltoztassák a település város-szerkezetét, de a régi utcák nyomvonalai - sokszor az építési vonalat sem betartva - az ipar és kereskedelem fejlődése révén, meglehetősen gyorsasággal egymásután kialakult a magán- és középületek e-

gyűltése, az egyik legszebb alföldi kisváros. A rajta keresztülvető észak-déli és kelet-nyugati tengelyű főútvonalai között - a tengelykereszt által négy részre osztva, melyhez a város-szerkezet is viszonyul - a századfordulón 23.852 lakos élt, 3.330 épületből csak 30 volt egyemeletes és egy kétemeletes.

Mai nagysága is alapvetően a régi város-szerkezet szerint gyarapodott, szabályosan telepített új lakóegységekkel bővülve.

A szükséges történelmi visszapillantás után arról kell szólnom, milyen indítékok késztették egyes pótolhatatlan újkori építészeti emlékeink - ókoriak és középkoriak nincsenek -, átalaml valódi vagy vélt emlékeink bemutatására, amikor az az építészettudomány, az építészelmélet dolgoz. A művészeti-esztétikai értékelés meg az építészettörténeti értékelés. Alapvető művészeti-esztétikai ismeretek birtokában többféle jókarrati szándék késztetett erre:

- A Múzeumok és Műemlékek Országos Központja 1951-ben elvégeztette szakemberek/ bevonásával Baja városképi és műemléki vizsgálatát. A szakkutatók által eről készített kéziratt tartalmazza az épületek leírását és az azokra tett javaslatokat is. Ez a dokumentum csak szűk kör számára hozzáférhető, de alapvető forrás, amelyben 126 épületet, szobrot, parkot minősítettek műemléknek, műemlék jellegűnek, városképi vagy tájképi jelentőségűnek, melyekből a kifejezetten műemléknek nyilvánított épületek száma 25. Ismeretelm szerint szakértő személyek azóta nem végeztek újabb felmérést, pedig néhány stílus - mint pl. a szecesszió - elbírálása változott, és ilyen kifejezőeszmű épületeink sajnálatosan hiányoznak a jegyzékből.

Próbál változások is történetek azóta, mint pl. a Szentháromság tér 5. szám alatti eklektikus stílusú, egyemeletes bérházban, ahol a homlokzatot lezáró koronapárkány középső öt ablaka felett már nem vasból készült rácso díszítmény, hanem bábo korlát¹⁴ van, és az egykori méntelep főépületének udvari homlokzatán, valamint régi tornácok kovácsműhelyén is módosításokat végeztek. Genthon István művészettörténész egyik forrásértéki köteté¹⁵ tartalmazza Baja épület-topográfiaját. Az általa kiemelt 98 építészeti és szobrászati emlék magas színvonalú, rövidke leírásai között is találhatók egy kis hiba. Nyilván a kíváló szerző akarat ellenére, véletlenül íródott le, hogy az egykori szerb kistéplom külső oldalfalába ágyazva található Pesti Boldizsár sírköve, holott az a másik, a Szent Miklós nevére szentelt pravoszláv templom déli oldalán van.

A szakaszról meg kívánom, hogy minden

jelentős, városképet alakító épület vizsgálata - abban az esetben is, ha nem minősíthető műemléknek - naprakész legyen. Szakemberek ezt újra elvégezhették, legalább kiegészíthették, és a szükséges módosításokat is megtehetnék.

- A küllönféle monográfiák, mint pl. az 1909-ben megjelent Borovszky-féle¹⁶, az 1931-ben Kemény Simon¹⁷, majd 1934-ben Rapcsányi Jakab¹⁸ által készített és az 1989-ben Köhgyi Mihály által szerkesztett¹⁹ is hosszabban-rövidebben foglalkozik régimúlt és ma is meglévő bajai épületekkel. Közülük a legnépszerűbb egyéni hangvételű tanulmány Rapcsányi könyvében jelent meg. Nagy András egykori városi főmérnök Kőrénre a városban című, élményt keltő esszéje olyan sikert ért el, hogy 1992-ben és 1994-ben - Bálint Attila rajzaival kiegészítve - szorozott példányokban kiadta is megjelent. Az említett forrásértéki kiadványok nem kaphatók, a nyilvánosság számára nem egykönnyen hozzáférhetők, ma már könyvtáraképek.

- A bajai születésű Major Máté Kossuth-díjas építész, építészettörténeti író, az építészettörténet egykori tanácskezelő egyetemi tanára, akadémikus Bajáról írt könyvében²⁰ meglevően szűlővárosának utcsáit, tereit, házait. Leírásával esztétikai és városértéket élményt is nyújt. Hozzá hasonlóan, rövidebben emlékeztek a város építészeti örökségéről, arculatáról utóda, az ugyancsak bajai születésű Hajnóczki J. Gyula építész, régész.²¹ Ezek nem személynél írók és példamutatók.

- Az 1930-as évekktől máig megjelent különböző, reklámszerű városismertetést tartalmazó propaganda kiadványok, a már említett forrásértéki dokumentumok felújításával - néha tetten érhetően rövidke újrakisztásokkal -, sajátságosan megformálva, de egymástól eltérő módon közölték esztétikai és egyszer-mászor történeti dolgokat a szerzők által építészeti, történeti, képzőművészeti, iparművészeti vagy néprajzi szempontból jelentősnek tartott építményekről. Legtöbbször az olvasókat gondolatban sétáltatva mutatták be a látnivalókat - bővebb kiadásokban fotó illusztrációkkal ellátva - a monográfiákban találhatók a szerzők által megjelölésekkel, mint pl. Baja, Baja 300 éve város, Bajai kalauz, Baja és környéke, Bajai ismertető stb.

- A tárgykörre vonatkozóan - az eddig felsoroltakon kívül - néhány adatári kézirat, a megismerést segítő régi sajtótermék, az épületek állapotát bemutató fotó, canonicus vizitációk²² leírásai, anyakönyvek és földhivatali adatok, régi városértékek és képeslapok, Baja ház tulajdonosainak jegyzéke az 1803-as évek körüli időkből²³, helyi

cím- és lakásjegyzék a század elejéről²⁴ és más források összessége segédforrások szolgálnak.

- Lokálpatrióta érzésekből fakadóan is, mivel a múlt megbecsült érték és vidámságra sincs oka annak, aki egy szebb város ábrándjaival élve körülnéz, mert akárcsak a múltban, ma is egyes építetők és kényes emberi vonatkozások hálójába került építészeti konták a városképet.

- A kifejtések arányait megszabták a források, mert a fennmaradt dokumentumokhoz való hozzáférést akadályozza, hogy nemcsak levéltáriót fosztották meg igazságtalanul Bajáról, hanem az elmúlt év nyarán további kulturális korlátozást is téve, régi földhivatali anyagait is a megyeszékhelyre vitték. Egyik-másik épületről meg alig van közlésre alkalmas adat.

- A sorozatot alkotó újságcikkek közlését jó ötletnek tartotta a Délvidék című független, regionális közéleti hetilap, mely a megye déli vidékén jelenik meg 50.600 példányban. A lap jóvoltából lehetőség nyílt arra, hogy a régi épületek alapvető történelmi és esztétikai jellemzőit népszerű módon próbáljam megírni, azokról nem katasztrófák, a szakkielészéseket és az idegen szavakat is folyamatosan magyarázva. A szándék részben meggyezett a műemlékvedeletről hozott 1997. évi LTV-tírvénnyel, mely a műemlékek megismerésének biztosítása érdekében kimondja: "5. § (1) Biztosítani kell, hogy az állampolgárok a műemlékeket, azok értékeit és nemzeti jelentőségét, valamint a műemlékvedelemmel kapcsolatos alapvető ismereteket és a követendő magatartást a köznevelődés és ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján is megismerhessék."

Így került sor Baja régi épületeit összefoglaló és alcímekkel ellátott 25, azonos jellegű, kritikát sem nélkülöző, hosszabb-rövidebb tanulmányok egymás utáni megírására. Mind ez ideig - 1998. december 11-től 1999. március 18-ig bezárólag más-más lapszámokban 35 alkalommal jelent meg írás 47 jelentősebb épületről. A sorozat befejezéséhez közeledik, mintegy 70-75 épületről lesz formailag és tartalmilag hasonló leírás, ami fotókkal mellékelve kiteljesíti a régi megyeláza épületéneket.

Mondani valóm lezárásaként - előzve arra, hogy most a régi megyeláza épületéneket - par excellence éppen erről az építményről megírtakat mutatom be. Az 1823-ban I. Ferenc király lovaskatonái részére emelt kaszárnya (a mai Csermák tér és Köztársaság tér sarkán) hatalmas, egyemeletes építmény volt. Átvétele az 1840. évi törvényt is. Szerepét betöltve lassan

pusztulásnak indult. Baja szerb megszállása után városunk csonka Bács-Bodrog vármegye székhelye lett. Megyeházát kellett építeni. Jöndulati, segítőeszköz gyűjtés is kezdődött létesítése érdekében, de a tervezés és kivitelezés nagy költségét az állam biztosította.

A régi kaszárnya helyén létrehozandó megyeház tervezésével Münich Aladár (1890-7) budapesti építész bízta meg. A tervező elgondolása alapján a kaszárnya régi falait megtartva - csak részben lebontva, a bontási anyagot nagybőrtű felhasználva -, teljes átépítésével és második emelet ráhúzásával lett olyan, amilyenek ma is látjuk.

A hatalmas épületből kivételző a bajai Antalffy Ferenc építési vállalkozó és az ugyancsak helyi Spitznagel építési, vállalkozói dinasztia egyik tagja, Spitznagel János építésmérnök és építőmesterek voltak. Megvalósítása hozzávetőleg - a tervezés 240 millió helyett, a pénzmozgás miatt is - 1 millió 200 millió koronájába került az államnak.

A régi rozoga kaszárnyába a szerb megszállás idején hatósági kényszerrel beköltöztetett személyek és az ott elhelyezett zálogház és mértékeltelenség hivatal számára helyet kellett biztosítani, hogy megkezdődhessen az építkezés, melyet - éppen 100 évre a kaszárnya építése után - 1923-ra be is fejeztek.

Földszíntjének bal szárnyán volt a megyei arszák, az adóhivatal, jobb szárnyán a bajai járási főszolgabíróház, az államépítészeti és tisztí főorvosi hivatal, fölemelén a szalmavérszék irodái. Első emeletén lévő közigazgatási tennélt jobbra lakott a főispán, balra voltak az alispáni irodák és az alispán lakása. Második emeletén az ügyvezető, törvényték és a pénzügyigazgatóság irodái.

Később az épületben helyezték el a rendőrkapitányságot, a miután 1950-től Kecske-mű lett a megyeszékhely, benne székeltek a Járási Tanács, majd a Megyei Tanács Járási Hivatala. Egyéb intézményeket, hivatalokat stb. is befogadott, mint például a földhivatal, a Vöröskereszt Szervezetét, a művelődési ház egy részlegét stb. Jelenleg - a rendőrség - mellett a Bánsai Júlia Szakközépiskola foglalja el az épület nagyobbik részét.

A klasszicizált-barokk kontúros ültöztetett nagy épület tiszteghatásával, látványos architektúrájával küllemével vonzó látványt nyújt. Arcával északi irányba, a Köztársaság tér felé néz. Főhomlokzatának legjellegzetesebb vonása a sürt ablakokkal teli, erőteljesen kiugró homlokzati épületrésze (főrizalitja), mely feloldja a hosszú kiterje-

décsi homlokzatán lévő ablakok sokaságának egyhangúságát, kiemeli az építmény főtelegyét. Középtengelyében (középcsíksábn) alul, pillérek által tagolt, öt boltoíves, nyílt árkádsor alakzat van, átvezet rajta az utcai járda. A főrizalit háromszögletű oromzata (timpanonja) gazdag díszítéssel, háttérként bemélyített, félköríves záródású fali fülkéjében Szódi Szilárd szobrász és éremművész (1876-1939) alkotása, Bácsa-Bodrog vármegye címere: Szent Pál szobra található. (A címet még I. Lipót adományozta 1699-ben a megyének, s mivel a címerleírást tartalmazó adománylevél elveszett, III. Károly 1812-ben újabb oklevelet adott ki erről.) A főrizalitot lezáró timpanon felett, a tetőn, 6 oszlop által alkotott, korlátos, kupolás kilitótornyocskák van. A homlokzat felületét – a rizaliton és az épület két szélén – falpillérek tagolják, tetejükön görög ion formájú oszlopfelekkel. Az épület ablakkereteit övező díszítőelemek mellett egyes részeit a barokk építészeti által kedvelt füzér formák díszítik.

Legutóbbi felújítása 1991-ben fejeződött be. Sajnos szép, műves bádogdíszítésű tetőablakait megszüntették régi formájukban való helyreállításuk helyett.

Bánáti Tibor

Jegyzetek

1. Evlia Caelebi török világutazó magyarországi utazása 1660-1668. I. kötet. Fordította Karacsony Imre. (Bp. 1904.)
2. Az egykori oszmán bírócsocon legnagyobb közigazgatási egységének, a vilajetnek (tartomány) része.
3. Régi török váltópénz.
4. Rang: gazda, parancsnok.
5. Mekka irányába elhelyezett inafülke.
6. Mohamedán főtemplom.
7. A mezei utcákhoz épített különálló, magas, karcsú torony.
8. Gyalogjárók számára szolgáló kisebb titkos kapu.
9. Kiseb mohamedán inaház, templom.
10. Mohamedán iskola.
11. Geographisch-historisches und Produktiven-Lexikon von Ungarn. (Pozsony, 1786.)
12. Mindenszent Ánjal: Egy fordulás az Alföldön. (Tudományos Gyűjtemény, 1831. szeptember.)
13. Kis termeltől lovakat hívták így a rákok.
14. Középső sorból álló mellvéd.
15. Genthon István: Magyarország művészeti emlékeit 2. kötet. (Képzőművészeti Alap Kiadóvilága, Bp. 1961.)
16. Boreovszky Samu: Bácsa-Bodrog vármegye. Magyarország városai és vármegyéi I-II. kötet. (Bp. 1909.)
17. Kemény Simon: Csonka Bácska tükre. (Hemok, 1960.)

18. Rapcsányi Jakab: Magyar városok monográfiai XIV. Baja és Bácsa-Bodrog vármegye községei. (Bp. 1934.)
19. Baja története a kezdetektől 1944-ig. Szerk.: Kőhegyi Mihály (Bp. 1989.)
20. Major Máté: Egy gyermekkor és egy kárváros emléke. (Bp. 1973.)
21. Hajnóczy J. Gyula: A város építészeti öröksége: A város kiegészítő architektúra. (Ártér, Baja, 1997/L)
22. Felsőbőgyházi szerv ellenőrző vizsgálata.
23. Die Hausbesitzer der Stadt um 1803 von Paul Flach mit einem Stadtplan (München, 1977.)
24. Baja város cím- és lakásjegyzéke. (Baja, 1914.)
- 25.
26. A művelődési központ.
27. Az Aranyhárszék és a postapalota.
28. Az egykori Vojácsa-kirja és a Kőhegyi-féle szanatórium.
29. Az egykori Latinovits-kúria.
30. A Róna szanatórium.
31. A Kiegl-ház, a tanítóképző és az egykori megyeház.
32. A régi városi bíróság és az alapítványi ház.
33. A városbánya déli oldala.
34. A bajai városbánya.
35. Az egykori Mészáros-féle ház.
36. Az egykori szorb kistemplom és alapítványi ház.

A golyák népe

Etiópia délkeleti szélén, a szudáni és a kenyai határ, illetve az Omo folyó által közrezárt háromszögben élnek a Borne, más néven Ngiangatom törzsek, "akik elefántot esznek". Hivatalos körökben egyszerűen a "déliak" elnevezéssel illetik az itteni törzsek csoportját. Közéjük tartoznak többek között a Hamerek, a Tsamaik, a Turmiek és a Mursik. Izoláltan élnek, a kommunikáció vonalaktól távol, szoros közelségben a természettel. Hét al-törzs tartozik Ngiangatom népeikhez, melyek totemállataik, szent növényeik vagy szent helyek neveit viselik. Ezen hét törzs közül kettő a Ngigole és a Ngisakole, előbbi egy Afrikában honos, nálunk nem ismert golyafaj, utóbbi (az Európában költő és Afrikában telelő) fekete golyák népe. A törzs tagjait a galérkúrok ismerhetjük fel: széles fehér gyöngyösről hordanak a Ngigole törzs tagjai, barnát a Ngisakole néphez tartozók: ez a szín a fiatal fekete golyák nyakának szímet szimbolizálja. Ha a két törzs tagjai vegyes házasságot kötnek, akkor az asszonyoknak mindkét törzs jelképét, a fehér és a barna gyöngyösről is viselniük kell.

A Ngisakole törzs egy hatalmas mocsaras területet mondhat magáénak, melynek igen gazdag a madárvilága: kőcsigák, géme, fecskék, kormoránok, golyák népesítik be a vidéket. Az emberek lábánál, vesszőből font kunyhókban laknak. Az idő múlá-

12. A Szent Miklós templom.
13. Szerb székelyek.
14. Tóth Kálmán téri ház.
15. A zsinagóga.
16. A gimnázium.
17. A ciszterci rendház.
18. A belvárosi plébánia.
19. Szent Péter és Szent Pál plébániatemplom.
20. Szent János kápolna.
21. Szent István plébániatemplom.
22. A zsinagóga.
23. A Szent Pál plébániatemplom.
24. A Szent József plébániatemplom.
25. Az egykori Reich Farkas fiaig áruháza.
26. A múltbéli Székely Leó-féle vas-nagykereskedés épülete.
27. A Kálvária dombi temetőkápolna.
28. A református templom.
29. A Városligeti Püskölő.
30. Az evangélikus templom.
31. A Rókus kápolna.
32. A volt sóraktár.
33. Az egykori Spitzer-féle esszesszár és a honvéd huszártábornok.
34. A Szentháromság téri szálloda.
35. Egyháshoz csatoltak két főúri bérház.

sát számukra a különböző élőlényekről, az őket körülvevő természetéről elnevezett generációk egymásutánja mutatja. Napjainkban a Bivaly idejét élők, és az elmúlt időről mint a Hegyek, az Elefántok vagy a Strucc koráról beszélnek. Egy istent imádnak, törzsiük totemét: a fekete golyát. Amikor az öreg Ngisakole törzsfőnök a fekete golyát magasztalva énekel, a törzs nőtagjai különös táncot lejtnek, melyben fejüket jobbra-balra forgatva imitálják a nyitott szájjal halászó fekete golyát.

Azt tartják, hogy az isten (a fekete golya) nem szereti a napfényt, ezért amikor erővel évré visszatér, magával hozza a felhőket.

(Science & Nature No. 12; Spécial: Cigogne noire, Belgique, 1998., Gérard Jados)

Etiópiában akkor kezdődik az esős évszak, amikor nálunk az ősz. Az európai fekete golyák 4-5 hét alatt érik el ottani telelőhelyüket.

A Ngisakolek szent énekei és varázstáncai az időn meghallgatásra találtak: az átlagosnál több ebben az évben Gemenben a fekete golyafészkek száma, így várhatóan több kis "istenfőlkő" vághat neki ősszel a hosszú étmak, hogy elvigye népüknek a termékenységet jelentő esőt.

Tamás Enikő, Kalocsá Béla

Egy alkalommal végigsétáltunk az elítelt szállodasoron. A szó mindenféle értelmében luxusszállókról van szó. Legtöbbjükben a valódi égből alatt egy másik csillagos eget is kialakítottak. Méretekben, belsőépítészetben, bútorokban, aranyban és gyémántban. Belső kertekben, búvárpatakokban, tavakban és mindenféle színű vízesésekben.

A suhanó kristálylifttekbe mindenki be-szállhat. Mindenki be-szállhat, és minden-ni megállhat, és mindenírt ki is szállhat. Lakója és szinte tulajdonosa lehet szinte mindennek. És akkor se történik semmi baj, ha a nagy meglepetés gatyára vetődik, és beleveti magát a fűfödmedencéi valamelyikébe. Legfeljebb kérnek tőle 25 sél-kelt. De aztán ottmaradhat egész napra. Közben azt sem tudni, hogy ki a köbör lovag, ki a milliomas, ki a szajtát, és ki a rangos vendég. Vagy a Sírától szinte transzcendens imahangulatában hogyan oldódik az elfogódottság és a bizonytalanság részvétellel és befogadással. Nemesak irányunkból, hanem irányunkba.

Kafarnaumban csak tíz percre megpróbál-tuk áttekinteni a bábeli zűrzavart. Lehetet-len a hőmpólygók csoportok arcait, nyelvét valamiféle rendbe rakni. Nagyon egyfor-mák voltak. Ezer arccal, de egyetlen lelkülettel és békénél - úgy nevez-ném - hogy a bibliai demokrácia azorításá-ban csodálkoztunk. Hogyan vetül tehát a bibliai környezet, miképpen fedezhető fel Jézus életének és tevékenységének egyetlen éle, az időzá-matának utáni 33-dik? Egyetlen év kéte-zet ellenében. Minden igyekezetünk majd-nem hiábavalónak látszik, amikor klasszi-kus ismereteink meglepődését, felismerését várjuk. Talán a Genezetűi tó, a Hegyi beszéd hatalmas völgye, vagy éppen a már emlegetett Kafarnaum a "leg-híleesebb" helyszín. Ezek a tájakon alig változott a természeti kép. Se Bizán, se Róma, se az arab progresszió nem építet-tek történelmi rétegeket a tájra, és nem is vettek el belőle szinte semmit. Ez a kör-nyezet bibliai öslelményt is jelenthet ugya-nagy, mint ahogy egy modern rock opera helyszínül is szolgálhatna.

Názáretben az Annyali Ödvözet templa-ma előtt állva inkább firenzei hangulatok vesznek körül bennünket, mintsem Mária ősi lakhelyének közelsége, ahol Gábríel arkangyal tudatta vele, hogy fiút fog szülni. Betlehemben a Születés templománál gyű-leteztünk. A barlang fölé építették, amely-ben a keresztény hagyomány szerint Jézus született. A görögkeleti egyház, az örmé-nyek, valamint a katolikusok és protestán-

sok egymás mellett tartják szertartásaikat. A Születés barlangjában az oltár két olda-lán lépcsők vezetnek le. Jézus születésének helyét azüst csillag jelzi.

És Jeruzsálem. Fent a hegytetőn. A béke városa. Három világvallás (a zsidóság, a kereszténység és az iszlám) szent helye. Örületes anakronizmus, hogy Kelet-Jeru-zsálem - minden szent helyek központja - teljesen mohamedán (palesztinai terrán). A város közepén található a régi Sion-hegy. Ez lett később a Szentély hegye. (Itt áldozta fel majdnem a fiát, Izsaót Ábra-hám). Aztán az Olajfák hegye, a Kidron patak völgye, a Getszmáni kert és a Golgo-ta. (Milyen érdekes érzékszálódás a híres kert látványa, már csak méreteit illetően). Valahogy úgy képzeltem el, hogy eredeti-hegy-dombos vidéken természeti környezetben sokkal nagyobb, mint ahogy ma látni lehet.) A Nemzetek temploma méreteiben kis városi kertű zsugorítja ezt a bibliai helyet, ahol egyébként csodálatos rend van, kertészek dolgoznak, és többszáz éves olajfák kéregkarjai ölelkeznek.

Jeruzsálemben éltek át a már említett és önmaguknak feltett kérdések válaszait, nevezetesen, hogy ki Jézus Krisztus. A béke-ség, a meggyezés apoteozisát rögzítet-tük, azt tudnillik, hogy mindenkié. A városfal magas és vastag. Csodálatos kapukkal. Mindenírt tornyok és csatárú-sok. A Vin Dolorosa és a Szent Sír bazilika. Aztán a Zsidó negyed relikviái és a Mória-hegyen összezsúfolódó egyistenhívó val-lások szent helyei. Az Al-Aksza mecset, a Szikla mecset, az Olajfák hegye és a Neme-zetek temploma. A Kidron völgyi sírok és Dávid sírja.

Két évezred áttekinthetetlen üledéke és mérhetetlen építészeti megújulása makett-ként ül a bibliai történeteken és hangulato-kon. De olyan impondó a hagyományok ereje, hogy még a kétkedőket is megérős-íti. Nincs tülekedés és helykeresés. Magától értetődő arányok alakultak ki. A Szikla mecset monumentális. Bár a bejáratnál kí-sított agresszív muszlimok rendezkednek, belül azonban csodákat élnek át. Puha per-zsaszónógok ezer négyzetméterén, márványoszlopok ereje és az aranyozatok mennyezet ragyogása összenyom. Itt is van valami isteni. Ugyanígy, mint Dávid sírjánál, ahol a fémhomályból hosszú szar-kofák és toronronk bontakoznak ki. Az Elszenderülés bazilika oldalközpontjának sokféle mozaikképe és az íveablakok sejt-elmes érzései az atempom életnagysá-gú Mária-szobrával egészen különleges ha-ngulatot drasztanak.

Az Óváros legnagyobb negyede a Hori (Templom - hegy) körüli kiépült arab ne-

gyed. A Szent Sír körül alakult ki a keresz-tény, ettől délre az örmény negyed. Az Óváros középső sávjának része a zsidó negyed.

A számtalan híres kapu át járható várossal több részén végtelen lehet sétálni, gyönyör-ködbe a jeruzsálemi panorámában.

Talán a Szent Sír bazilikában járva érezhe-tő leginkább a különféle vallási közössé-gek együttlétének hangulata. Hat vallás, a római katolikus, a görögkeleti, az örmé-ny, a kopt, a szír és az etióp "osztokok" az emlékhelyen. A bazilika főhajójának közepén álló márvány urna - a keresztény hagyomány szerint - a világ közepe. A jeruzsálemi hangulatok közepette ebben a feltételezésben nem nehéz bnni.

Utazásunk eseményeiből a Hori hang hely-színre emlékezzünk: a Holt-tengerre, Masz-szadára és Bilitra.

Való igaz, hogy abban a hatalmas Judeai tóban tényleg nem lehet elmerülni. Hat já-nem is lehet rajta, de nem kell úszni tudás a felszínen maradáshoz. Mi több, nagyon nehéz talpra állni a kényelmes fekvő lebegésből. Csak teljesen üres a víz, és irányok sincsenek. Csak szélvölgyek van-nak és sikoltózó, csodálkozó és gyöngy-szappal feketére kent emberek vannak. És mindez a világítengerek szintje alatt 400 méterrel, talán 150 km-re a parttól. Purcsa. Meg az is furcsa, hogy a Jordán vize meg se kottyan a sok sónak.

Maszadra pedig kb. 70 méterrel emelked-ne ki a Földközi-tengerből, ha ott lenne. De nem ott van, hanem a Holt-tenger partján, a síkságból kiemelkedő hegytetőn. Heró-des ide építette valamikor nyári palotáját. Megközelítése - a drótkötőpályát nem szá-mítva - ma is külszínyes és nehéz. A híres X. római légio tízezer katonája is nehezen tudta bevenni a várat, amelynek hírs vödel - mintegy 900-an - együttes öngyilkosságot követtek el, amikor már vilá-gossá vált, hogy a vár eleste elkerülhetet-len.

A romok közel csodálatos a panoráma. Különösen a Déli kilátóból. Előttünk és alattunk a Holt-tenger és annak jordánai partja is jól látszik. Az erdőhöz vezető Klygő-ösvényen tekintettünkkel végte-rekergethünk. Ha megfordulunk, ott maga-sodnak a környező hegyek, magukba rejt-ve - nem messze Maszadától - a Kumrán barlangokat, ahonnan a Holt-tengeri teker-csek elkerültek.

Amikor sétálni kezdtünk a romvárosban, hamar feltűnt egy szép madár. A mi feke-tergőkhöz hasonlított, csak szárnyainban egy-egy sárga csíkot viselt. Ahogy a kis csoport az első árnyékok addó régi tereiben leült, az első rigót kettő, három, aztán még

nagyon sok követte. Végtelen bizalommal, de éber figyelemmel repkedtek körülöttnök, élénk, fölénk szálltak és telepedtek le néhány centiméterre. Az első kenyérmorzsa vagy narancshéj után elárasztottak bennünket. Kézből ettek, vállra, fejre szálltak, aztán amikor továbbindultunk, reménykedve követtek csapatunkat. Az állandó turistaáradat biztonságos hátterében itt ezen a kies, nagyon meleg és száraz tájon költenek és élnek biztonságban. Trisztantnak hívják ezt a kedves madarat. Masszadja különleges hangulata után egy hosszú autóbusz út következett. Ez az út a Holt-tengert és a Vörös-tengert köti össze. Először a Vörös-tengert, majd a Holt-tengert. Ez a város Izrael legdélibb települése, divatos és rendkívüli ütemben fejlődő üdülőközpont. Mindenki beruház, és a békében bízva valószínűleg sokat kockáztat is. A városnak 11 km hosszú tengerparti területe van, amelynek végpontja már az egyiptomi határ. A viszonylag keskeny öböl másik partja már Jordánia.

Az a három nap, amit itt töltöttünk, a pihe-

nés és a gyönyörködés volt. A gyönyörűen kék Vörös-tenger különlegesen tiszta. Állítólag 70 méternyire is le lehet látni a víz alatt. A világ talán legszebb korallzátonyait rejtegeti rengeteg hal, kagyló és csigaféleséggel, mint egy óriási akvárium. Pazar tengerparti strandján gondtalanul sütkérezünk, nézünk a város kelles közepére leszálló repülőgépeket. Rododendronok és hibiszkuszok varázslatos, színes virágai, datolyapálmák hús subogása, a halak mormoló tenger hullámszínű idilli hangulatában tényleg azon gondolkodunk, hogy sietve le kellene rombolni minden történelmi korlátot, minden olyan eszmét és érzelmét, amely az embereket elválasztja egymástól. Az embereket összehoznánk "igazságot" kellene kitalálni és megvalósítani úgy, hogy a népek (fajok és nemzetek) ne azon az áron váljanak testvérekké, hogy feladják jellegüket, hanem hogy elfogadják egymást a biblikában vagy az azon kívüli foglalt alapigazságok értelmében.

Vajtai István

Haiku-év

01.
jégszemű vizek
tekintetmélye pillan-
csúdnál alatt élet
02.
az öreg Telet
Mohács busói fizik -
lélékgyűző
03.
a felhők fodros
kérgét Naprögy dőfi át
hóhéjmaszk olvad
04.
Nap cseperkél - süt
eső - kétarcú hónap:
Janus-április
05.
szerelemillat
virágok szíromtükre
látat: beem - Te
06.
utazik a Nyár
vonaton én is - (jó ha
eljutok) hozzánk

07.
part fürdők töben
"Ich bin"-t lesik a nők
(elkurval a nyár)
08.
tárlóra vágva
a hónap: új kényerem
csókolom - ámen
09.
a kihalt parton
vesztett emlékek lépte
slipped Időbe
10.
szinpanoptikum...
recesen (s mintha letörne
szívemről) egy ág
11.
már novemberül
s van néhány halottam is -
de Ők még élnek
12.
fagyott hópólya:
utcára kitétt (égy)
csecsemőholttest

Jegyzet

A haiku háromsoros, tízenhét szótagos japán versforma. Az élmény keltette konkrét érzelmait a költő nem mondja ki, csupán sejteti.

B. Horváth István

Világnapok és ünnepek júniusban és júliusban

Június 5.

KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP

Az élőlényeket körülvevő, az életfeltételeket megszabó természeti és emberi beavatkozással előidézett mesterséges tényezők egészséges feltételeinek kialakítására irányuló mozgalom fontos része a természet és tájvédelem. Stockholmban a 1972. június 5-én "Ember és bioszféra" címmel megnyílt az ENSZ világkonferenciája, amely ezt a napot nemzetközi környezetvédelmi nappá nyilvánította.

Június 26.

A KÁBÍTÓSZER-FOGYASZTÁS ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI NAPJA

A kábulatot okozó szerekkel élők személyek száma szaporodik. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége közgyűlésének 1987. évi határozata alapján 1988-ban rendezték meg először "A kábítószer elleni küzdelem" nemzetközi napját.

Július 1.

ÉPÍTÉSZETI VILÁGNAP

Az Építésszek Nemzetközi Szövetsége (VIA) július első napját világnappá nyilvánította. Hazánkban 1988-ban ünnepelték először.

Július 11.

VASUTASNAP

Az év meghatározott napján a vasutasokat ünneplik. A magyar vasutasnapot először 1951 augusztusában tartották, majd július második vasárnapján.

Július 18.

CIGÁNY SZOLIDARITÁSI NAP

Budapecsten rendezték meg először 1989-ben a Cigányok Szolidaritási Napját.

Bándi Tibor

Kiállítási megnyitóbeszéd

(Elhangzott Gajdos Éva és Vidovits Iván kiállításának megnyitósakor)

Kicsit nehéz helyzetben vagyok. Sok mindennel foglalkoztam az ideje, de kiállítást még nem nyitítottam meg. Öszintén szólva nem is szeretem, általában olyan, mint Nagy Sándor kardja: HOSSZÚ ÉS LAPOS.

Gajdos Éva és Vidovits Iván amatőr festők. Képeik mintha egy más bolygóról érkeznek. Egy különös, misztikus világ tárul elénk. A Jőistén vagy Buddha tudná csak megmondani, hogy milyen stílus vagy irányzatot képviselnek. Miért szeretünk egy rock 'n' roll slágert, egy country dalt, egy szobrot vagy egy festményt? A szépség érzékelése olyan, mint egy barométer. Maga a mindenség megfigyelhető: a fák, a napfény, a zivatar vagy egy szanyókáló macska. Emellett van egy másik finomabb formája, amely nem tanulmányozható, talán létezés sem bizonyítható, és ez nem más, mint az emberek lelkivilága, olykor-olykor látomása, misztikum.

Az isten mezején legelésző vesszőparipák című képsorozat is ilyen. Misztikus, nehezen megfogható, és mégis elgondolkodtató.

Amikor rajzolász vagy festesz, nem teszel egyebet, mint megkísérelni, hogy egészen egyszerű eszközökkel – vonalakkal, színekkel – hozzájárulj egy fát, egy emberi arcot vagy bármi mást. Újra szeretnéd teremteni, amit láttál, amit érzelt, amit gondolt. A papíron azután ott marad valami, és ez a Te nyomod.

Évről és évről nem szövegek, helyettük beszéljenek a képek és beszél a megszólaló muzsika. Talán néhányan megfogolnak érte, hogy miért nem zene. A muzsika nekem többet jelent, többet mond. Ez a muzsika úgy érzem erősíteni fogja a képek mondanivalóját. Mit is tehetnék még hozzá? Talán csak annyit: a kiállítást megnyitni, és őszintén remélem, Önöknek is tetszeni fog.

Peller Pál

Bemutakozás

Gajdos Éva és Vidovits Iván közös kiállítása május 10. és 28. között volt látható az Eötvös József Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában. Gajdos Évának ez volt a bemutatkozása, Iván másodszer állította ki képeit szülővárosában.

Így vallanak magukról:

Gajdos Évának neveztek el, amikor az 1961. év Bak havában a világra jöttem.

Azóta nem történt velem semmi rendhagyó, ezért nem is teszek róla említést.

Vágyaim és személyiségem megvalósításában a művészetek játszották a legnagyobb szerepet, ezek közül a képzőművészet, ami a legközelebb került hozzám, és fejtette ki formáló hatását.

Minden ember akkor igazán boldog, ha tevékenységében megtalálja azt, ami számára örömet okoz. Ennek az örömnak a beteljesülése sok esetben csak egy életút hányadán kezdődik, velem kapcsolatban ennek most indult a kibontakozása. Azért festek, mert lényemnek folytonos megújulást, életerőt adományoz, és ez leginkább abból fakad, amit látok és érzékelek.

James Redfield amerikai tró kultuszteremtő írásának egyik gondolata szerint a szépség és annak látványa energiát engároz csodája felé, bár mindenkinek mást jelent a szépség relatív fogalmában, de kifejezésében a jellemzője ugyanaz. Ezért, ha szípet látunk, szellemünk és testünk energiáival töltődik, és felfrissült állapotban távozik. Számomra szépek a macskák, a virágok, a fák, mert isten érintetlen és szép teremtményei közül valók, képek megalkotni őket legalább akkora gyönyörűség, mint látni. Mivel látványt teremtettem, ami nekem szép és nyugalmat árasztó, hiszek benne, hogy aki megtekinti, ugyanezt éli át valamennyire, és ha ez sikerült, akkor volt miért megmutatni.

Neven Vidovits Iván. 1965-ben születtem. Baján, ma is itt élek, amely város számomra a világ közepe.

Nem mindig foglalkoztam festéssel. Iskolai tanulmányaim itt, a Gyakorlóban, ebben a meglehetősen régi iskolában kezd-

tem Gabi néninél, Árpi bácsinál, majd később Büngyik Erzsébet néninél, "Rajz" Kati néninél. Ezután voltam ipari tanuló, segéd-munkás, szabó édesapámmal, s eközben esti tagozaton készültem az érettségire.

1987 és 1990 között a bajai Eötvös József Tanítóképző Főiskola hallgatója voltam. Tanulmányaim befejezése után két esztendőn keresztül publicisztikával foglalkoztam.

1992-ben megbékélve a világgal, önmagammal, letettem az újságírói tollat, s az akkortól mind erősebbé váló vallási érdeklődésemmek engedve, jelentkeztem a budapesti A Tan Kapuja Buddhista Főiskolára, ahol 1998-ban szereztem vallásbölcsészeti szaktan buddhista vallási tanító diplomát. Közben és utána a bajai Családsegítő Központban dolgoztam.

Az 1992-es esztendő különösen fontos szerepet kapott életemben: vallási-lelki irányultságom elindulása ez, s ekkor kezdtém el foglalkozni a festéssel. Így kapcsolódik egybe a szemléltetés és a tevékenység. Időközben a kereszténységben találtam meg azt a békét és nyugalmat, amely erőt ad élni, alkotni, muzsikálni.

A festészet számomra mediáció, amely nem kikapcsol, hanem éppen ellenkezőleg: bekapcsol egy olyan eleven áramlásba, amely a csend és a derű isteni honát emeli. Nyaranta a mártélyi Képzőművészeti Szabadiskolát látogatom, s rendszeresen részt veszek a táborhoz is kapcsolódó hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum téli, nyári és őszi tárlatain.

Miért is jó dolog festéssel foglalkozni? Többek között azért, mert festeni lehet akkor is, amikor hűvös és esős idő van, ha meg vagyunk fizva, ha áradnak vagy apadnak a folyók, vagy éppen semmi másuk nincs kedvünk. A többi maradjon tőlek.

Emléktáblát avattak április 27-én a Bajaszécsényi Általános Iskola falán (fotó: Baráti György)

Fül-, orr-, gégeorvosok tudományos ülése Baján

A Magyar Fül-, orr-, gégeorvosok Egyesülete Fülészeti Mikroszkópos Sebészeti Szekciójá 1999. május 7-8-án Baján rendezte ez évi Tudományos Ülést.

A fül-, orr-, gégészek legkiválóbb képviselői nem első alkalommal jönnek el városunkba. 1983-ban az Audiológiai Vándorgyűlést rendezték meg. 1997 májusában a Bajai Kórház Fül-, orr-, gégeosztálya 70 éves fennállásának tiszteletére rendeztünk tudományos ülést, 1997 decemberében pedig szintén a Fülészeti Mikroszkópos Sebészeti Szekció ülésezett itt. A tudományos üléseken a szakma speciális kérdései kerülnek napirendre. Jó alkalom azonban a találkozó arra is, hogy a jelenlévő egyetemi tanárok továbbképző előadásokat tartsanak a bajai és környékbeli háziorvosoknak.

Így történt ez most is. Május 7-én tartottuk a háziorvosok továbbképzését. A legfontosabb gyermek fül-, orr-, gégészeti problémákból tartott előadást prof. dr. Hirschberg Jenő, aki korábban a Heim Pál Gyermekkórház osztályvezető főorvosa volt, jelenleg a Madarász Utcai Gyermekkórház főorvosa. Prof. dr. Bauer Miklós (Pécsi Fül-, orr-, gégeklinika) előadásában korunk egyik gyakori megbetegedésének, az antibiotikummal maszkolt középfülgyulladásnak a veszélyeire hívta fel a figyelmet. A két előadást egy kerekasztal megbeszélés követte, melynek témáját a háziorvosok fül-, orr-, gégészeti kompetenciái képezték. A kerekasztal tagjai, a két előadón kívül, prof. dr. Czigner Jenő (Szegedi Fül-, orr-, gégeklinika), dr. Morva László c. egyetemi docens (Tatabánya), dr. Rajkai Irén, dr. Fehér Pálma helyi gyermekorvosok és dr. Deutsch Ottó fül-, orr-, gégész főorvos voltak. A továbbképző nap új gyógyszerek ismeretével fejeződött be.

Május 8-án a Fülészeti Mikroszkópos Sebészeti Szekció ülése zajlott. A ta-

lálkózt Széll Péter Baja Város Polgármestere nyitotta meg, majd dr. Poór László, a kórház főigazgató főorvosa üdvözölte a vendégeket. Az ülést prof. dr. Bauer Miklós, a szekció elnöke és dr. Deutsch Ottó, a szekció titkára vezették le. A tudományos program fő témáját a tympanoplastica, a dobhártya és hallócsontláncolat pótlás technikai kérdései képezték. Csodálatos video dokumentációval demonstrált előadások hangzottak el. Az előadók prof. dr. Z. Szabó László (HIEET Fül-, orr-, gégeklinika), prof. dr. Pytel József (POTE Fül-, orr-, gégeklinika), dr. Mink Antal (Steier Ausztria), dr. Gerlinger Imre és prof. dr. Pytel József (POTE Fül-, orr-, gégeklinika), dr. Márk György és dr. Borbély Olivér (Gyula), dr. Fűcsök Mihály (Győr) és prof. dr. Bauer Miklós (POTE Fül-, orr-, gégeklinika) számos új ötletet adtak a hallásjavító műtétek végzéséhez.

A konferencia színvonalát emelte, hogy több külföldi résztvevő is eljött. Ausztriából, Csehországból, Szlovákiából és Görögországból voltak vendégek. A rendezvénynek a Polgármesteri

Hivatal adott helyet, ez ünnepélyes kereteket biztosított, és lehetővé tette gyógyszer- és műszerforgalmazó cégek bemutató kiállításait is. A tudományos ülést után sokan megtekintették a kórház felújított fül-, orr-, gégeosztályát. Az épületben nem csupán belső festés és mázolás volt, hanem kicserélték az elavult gépészeti berendezéseket, a műtőt klimatizálták. A műtő felszerelése alkalmas a modern altatásos módszerek kivitelezésére, és rendelkezésre áll posztoperatív megfigyelő szoba is.

Az osztály kollektívája 1997-ben megnyerte a Shoji Shiba japán professzor által alapított Shiba Minőségdíjat. Ezzel, mint az ország egyetlen kórházi osztálya, tagja lett a Nemzeti Minőség Klubnak.

További terveink között szerepel, hogy 2000 májusában megszervezzük a fül-, orr-, gégészeti szakdolgozók első országos tudományos konferenciáját.

Dr. Deutsch Ottó

Fül-, orr- és gégészorvosok tudományos ülésének megnyitója (fotó: Baráti György)

Hollósy Katalin tárlata

Hollósy Katalin kiállításának megnyitása (fotó: Baráti György)

Az utóbbi időben érdekes módon több női tárlat nyílt meg, mint az elmúlt három évben összesen... Hollósy Katalin is arra vállalkozott, mint mások, megtett egy döntő lépést: vállalja a nagy kísérletet, megmutatja magát. Ezzel azonban arra is kísérlet tesz, hogy megtudja az érdeklődő közönség az Önök véleményét, gondolatait, észrevételeiket a látott munkákról. Ne rejtsek tehát véka alá, később osszák meg Vele is gondolataikat.

Engedjék meg, hogy bemutassam öt Önöknek:

Hollósy Katalin Nemesváradváros született. Gimnáziumi éveit Baján töltötte, itt került érzelmileg közel a rajzhoz, a művészet-történethez. 1979-ben Baján szerzett népművelés-rajz szakos tanítói, majd 1987-ben Szegeden rajz szakos tanári diplomát. 1991-ben elvégezte a Magyar Iparművészeti Főiskola Művelődésméleti és Tanárképző Intézete textil tagozatát is. Kecskeméten telepedett le, 1986-tól a megyeszékhelyen tanít. Jelenleg a Nemzetközi Zománcművészeti alkotóműhely munkatársa, tagja a Tüzzománcművészek Magyar Társaságának, a Kecskeméti Képzőművészek Körének és titkára a Bács-Kiskun megyei Műhely Művészeti Egyesületnek.

A kiállítások, tárlatok alkalmával képek előtt állva, szobrot nézegetve, szemügyre véve minden nézetből, egy ember teremő szándékának eredményét láthatjuk, amely létrejöttének körülményeiről oly közvetve tanúskodik csak, hogy a történelmi viszonyok, a művészet aktuális állapota, időszori sorskérdései, az alkotó élete és személyisége, kapcsolata az elődökkel vagy kortársakkal aligha hámozható ki belőle.

Általában kétféleképpen közelítünk tehát az alkotásokhoz. Megvizsgáljuk mint egyedit, önállót, hasonlíthatatlan és szuverén létezőt, kiolvasni akarván belőle, mit tartalmaz - azaz: a jelentést - hogyan tartalmazza - tehát a formát, a kompozíciót. Másrészt meg akarjuk érteni egy megszakítatlan lánc elemeként egy napjainkig tartó, s bizonyára a jövőben is változatlanul eleven folyamat részeként. mert minden alkotó kényszerűen kapcsolódik bele kora művészetének helyzetébe, - amely következmény és kiindulás is egyeztetés-vállalás részét a jelene által megoldandó művészi feladat, probléma megoldásában: a műalkotás maga tehát mindig a közbe e- gyenlő változata. Hiba lenne tehát bárkit is a könyörtelen determinizmus foglyaként elképzelnünk, a mű ugyanis képesség, egyéni döntés, szabad elhatározás eredménye.

Ebből a szempontból nézve a Baján most először bemutatkozó Hollósy Katalin számára - az önkifejezés mellett - egyfajta kísérletezés az alkotómunka, mely a valóságábrázolás új útját, a lehetőségekkel, technikákkal való játszadozást jelenti számára. Hisz benne, hogy szabadjára kell engedni a műveket, hadd "növekedjenek" saját belső törvényeik szerint. Alkotásai- val az esetleges jelenségek, a változóanyag formák mögött meghúzódó változatlan valóságot igyekezik megragadni.

Kiállított munkáiról összességében elmondhatjuk, hogy tökéletesen és árukodóan női alkotások. A nőiségen kívül egy alkotásában nagyon jellegzetessé vált motívumot, ha úgy tetszik szimbólumot szeretnénk kiemelni: ez pedig a szénaboglya, a studenticai kagyló. A boglyák villanásnyira felidéz, megidéz annak az idillikus, harmonikus kornak nosztalgikus emlékeit, mely mára mint a kagyló nem létező anyéka a képen üressé vált. Katalin földjéből egy sokezer éves, újra és újra átöröklött tradíció körvonalait rajzolódni ki - de tovább mintha nem folytatódna. A szerbiai háború halálos csendjét, a Semmit az üres körvonalak szinte síkoltják felénk.

Katalin alkotásainak másik jellegzetes motívuma az úgynevezett dolmen. A dolmenek észak-európai, dániai ősi sírhelyek, sírhalmok, melyeket a dán festészet is felfedezett és jelképként magába olvasztott virágkorában, a XIX. század első felében. A szimbólum ábrázolása, megjelenítése hasonló jegyeket mutat a boglyás képekkel.

Ezeknek az alkotásoknak egyik legfontosabb tárgyat a fény. A fény, mely a valóságból mindig az a pontot emeli ki, arra a helyre világít rá, melyet éppen talán senki sem figyel. S ez a fény, vagy inkább fény-minőség igen különös: benne nincs árnyéka, nincs kontrasztja igazán semminek. Tulajdonképpen arra invitál bennünket, hogy osszuk meg vele ennek a kifinomult játéknak örömeit, építsük fel együtt a papíron látható néhány snc részletből a tapintható térbeli tárgyat és a kitapinthatatlan szellemi anyagot.

Karcú, hullámzó, kecsesen nőies vonalak és pontok finom ütemű ismétlődése, szépen rimélő tájélmény jellemzi ezeket a munkákat. Hollósy Kati természeti képei: pillanatnyi mozdulatlan és mozgásban,

a festmény - T. S. Eliot kifejezésével élve - a forduló világ álló pontja, ahonnan szemügyre vehető a néha szünetet is tartó szüntelen változás. Ahonnan és amiben, mert a képbén egyszerre rögzítődik mozgás és mozdulatlanság, az álló pont és körülötte a változás, a visszaváltozás reménye, a történet ideje. A síkok és pontok mozdulatlanok a tábla felszínén, de mozognak a kép felszíne mögött, hogy majd a végteleben egyszer össztételalkozhassanak.

Tárlatain - mint látható együtt jelenik meg két kedvelt műfaja: a grafika és a tűzőmánc. A tűzőmánc-munkák érdekessége a több síkra áttevődő, több alapsíkból álló kompozíció: a kompozíciót határoló vonalak, térbeli kontúrok tiltakoznak az őket síkra illesztő kéz szigorúsága ellen. A "tűzben festett" alkotások jellegzetes Hol-lósy-motívuma múltunk évezredes hagyományainak folytatásáról beszél: szimbólumaiban a természet, az élet örök körforgása, a múlt, tűnő idő, a létezés és az emlékezés fontos szerepet játszik.

Hollósy Katalin a hagyományban, az ősi-ben, az archaikusban egyfajta emelkedett etikai tartalmat, egyfajta ideét, a tisztább és teljesebb élet kereteit, az egyes ember és a közösség lehetőségeit, önmagunkat kutatja. A múltba, néhol a népi balladák világába fordulás ezzel együtt is mindig a jelennek szól, s a jelenhez szólás a jelen számbavételét, a humánium iránti felelősséget, egy fajta európaiságot is jelent. munkái által egy ősi magaskultúra létezéséről, továbbéléséről mesél. A hagyomány jegy-eivel fogalmazva egy felsőbb világ - az értelem, a világosság, a rend világának - küldötte, egy felsőbb világ impulzusait közvetíti és transzformálja. Szimbólumai a mélyből táplálkoznak, az archaikus műveltség elemeiből - ezernyi finom gyökérrel ebből a talajból veszi ízeit és zamatait. Hamis tartalmaktól mentes alkotásai nagy magánoddal és aprólékosággal, az alkotás gyönyörűségét élvezve születnek.

Műveit, amit Katalin munkáiban látunk ott él és szunnyad az "életfa" gyökerében, fénnyel, fémből, tűzbe öltöztetve, dalba, táncba rejtvé, rögzítve, hogy felszínre törhessen, ha eljön az ideje...

Kovács Zita

A Duna-Majna-csatorna

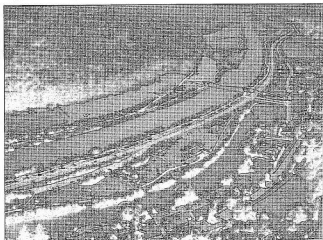
A vízi közlekedésnek, szállításnak az emberi civilizáció hajnala óta jelentős szerepe volt. A potamikus kultúrák több évezred előtti létrejötte nem lett volna lehetséges az addóként beszovalgaltott termények, az építőanyagok, a hadseregek stb. vízi szállítás nélkül. És a vízi szállítás - mint a legolcsóbb szállítási forma - máig sem veszített jelentőségéből, sőt egyes régiókban, pl. Nyugat-Európában új felvirágzását éli. Az ember a folyókat ősidők óta próbálta különböző beavatkozásokkal a hajózás céljaira alkalmasabbá tenni, sőt a folyók között és azokon túl is mesterséges vízi utakat, csatornákat létesíteni. A középkorban még a nagyobb esésű folyóknak hajózhatóvá tételére is sor került kamara-szilik alkalmazásával. Erre először a hollandok kerítették sort, majd Lombardiában Leonardo da Vinci alkalmazta először építési könyvgy szállításához a kamara-szilikkel megszelídített gyorsfolyású folyókat.

Már az is elég régen megfordult az ember agyában, hogy nagyobb, de ellenkező irányba tartó folyókat miként lehetne mellékvizeiken és csatornák kereszttel egymással összekötni és így módon akár földrészeket is átnyúló, részben mesterséges víziközlökedési útvonalakat kialakítani. A legrégibb példák erre Kínában vannak, de egy ilyen gondolat már a középkori Európában is felmerült, amikor arra gondoltak, hogy az Északi-tengerbe tartó Rajnát a leg-

nagyobb mellékfolyóján, a Majnán és annak egy további mellékfolyóján, a Rezatón keresztül egy nem túl hosszú csatorna közbeiktatásával esetleg össze lehetne kötni a Duna-val ugyancsak annak mellékfolyóján keresztül. Történelmi tény, hogy Nagy Károly földmérő már 793-ban kiszemelték a két nagy folyónak összekötésére ezt a máig is legalkalmasabb útvonalat, és el is kezdték a vízválasztó táján egy csatorna mélyítését. Az akkori feltételek között ez a próbálkozás persze eleve kudarcra volt ítélve, mert a kitermelt földet jobbadán csak a völgyoldalakba tudták felhalmozni, és onnant az ismétlődő esőzések által újra és újra lemosódott. Az uralkodó le is állította a munkálatokat.

A modern időkben, amikor az igen élénk rajnai és majnai hajózás összekötése a Kelet-Európa felé mutató duna hajózással hasznosnak és megoldhatóknak látszott, ez az ősi gondolat újból felvetődött.

Már a kezdet kezdetén egyértelművé vált, hogy egy vizűt létesítésének csak akkor van értelme, ha az egész éves úszmól és a nagyobb folyami hajókat is hordozni tudja. Ezen megfontolások és gazdaságossági számítások nyomán 1921-ben müncheni székhellyel létrejött a *Rajna-Majna-Duna-csatorna Rt.*, amely nyugatról kelet felé haladva először a nem mindenkor jól hajózható Majna folyót alakította át biztonságos hajóúttá azzal, hogy a folyón a megfelelő hajózási vízmélység biztosítására 27

Az Áltmühi völgyében a hajózható csatorna létrehozása nem szüntette meg az egykori folyócska levágtott részeinek élővíz-jellegét. (Das Beste 92/9. száma nyomán)

kamara-zsilipes küszöböt létesített. Ezt a "Majna-tervet" a leendő folytatásig, a Rezat folyó torkolatáig a II. világháború és az utána következő néhány nehéz év miatt csak 1962-ben tudták befejezni. Ekkor elérték, hogy a Majna bármely évszakban "figadni tudott" nagyobb hajókat.

A nagyobb hajóknak a németországi és ausztriai Duna-szakaszon történő mindenkor biztonságos közlekedésére hasonló előkészületeket kellett tenni. Az egyik jelentős gondot a Dunán Regensburg 1135-1146 között épült, a maga nemében csodálatos kő Duna-hídja jelentette. A viszonylag sűrűn álló pillérek és alacsony ívek sem teszik lehetővé nagyobb hajók áthaladását, s ez utóbbit még az is nehezíti, hogy a sűrűn álló pillérek torlasztó hatása miatt a víz a híd alatt közel 3/4 m eséssel ömlik át. Ezeket az akadályokat ma már egy kerülő kamara-zsilipes csatornával tudják a regensburgi Duna-szakaszon legyőzni, s így jutnak fel a hajók Kelheimig (338 m t. sz. f. m.), ahol a voltaképpeni Duna-Majna-csatorna kezdődik.

Lentebb, Ausztriában főleg a Wachau nevű Duna-szakaszon a gyors vízfolyás és a nem mindenütt kielégítő vízmélységek okoztak a dunai hajózában gondot. Itt is a kamara-zsilipekkel ellátott duzzasztógátakat jelentették a megoldást. Ezek a vízszint-duzzasztások nem befolyásolják a vízmélységet, mert a folyó ezen a szakaszon nem sekély tórozódóvá kerül szét, hanem - szűk völgyi tározásról lévén szó - az eredeti folyómederprofilnak folytatásaként létrejövő medermélyüléstől. (Közbevetésként kell itt megjegyeznünk, hogy a sekély vízi síkvidéki tározás vízmélységroentása már évtizedek óta ismert. A sekély, könnyen átmelegedő, szinte állóvízi jellegű, jól át-élváltított víztestben az algák optimálisan hasznosíthatják a jelenlévő növényi típusokat, jelentősen elszaporodnak, a vízben az ún. eutrofizálódott állapot következik be, annak minden vízmélységroentó következményével. A Duna vízeit pl. a csallóközi szétágazása előtt már csak ilyen, limnológailag kedvezőtlen módon lehet tározni.)

De térjünk vissza a Majna-Duna-csatorna (a németek így nevezik, érthetőleg a Majnánál tőle előre) nyugati végéhez, és lássuk, miként folytatódott a Majnártól a csatorna építése. *Maga a csatorna, mint hajózható vizutat Bergmännel kezdődik, innét a Majna mellékfolyója, a kis Regnitz hajózható csatornává való átépítése biztosítja a vizutat a Majnártól kelet felé. A vízválasztóig - az utolsó szakaszon már teljesen mesterséges csatornában - 16 elég jelentős magasságú kamarazsilip van. A vízválasztón átvezetett*

csatorna után immár a Duna vízgyűjtőjéhez tartozó Sulz, majd Ottmaring és az Altmühl völgyében vezet tovább a csatornává átépített folyókból álló vizút. A munkálatok közben egész mederszakaszokat kellett visszaaduzzasztani, hogy a csatlakozó mederszakaszban zavartalanul folyhasson a medermélyítés, s csak a meder kialakítása után indult meg a kamarazsilipek építése. A legnagyobb közöttük 12 m mély, a zsilipkamra (a két zsilipkapuval határolt rész, a csépe) teljes feltöltésénél 25 m mély, hossza 190 m; ennek építése 5 évig tartott! A zsilipkamrák betonfalait talajjal mindenütt feltöltötték, befüvesítették, így ezek az építmények a tájba beilleszkednek. A zsilipkapuk általában 70 tonnásak és olyan jó a kiegyensúlyozottságuk, hogy mozgásuk egészen kicsiny motorikus erővel történik. A kamrák vízzel való feltöltése és így a benne lévő hajók felemelése igen gyors, csak 15-18 percet igényel. Néhány kamarazsilip mellett "takarékos kamrákat" létesítettek, ahol a kiürített viznek mintegy a felét tárolni tudják, amely vízmennyiséget azután a zsilipkamra következő feltöltésénél használhatnak fel. Ez a víztárolókészség felül azzal az előnnyel is jár, hogy ez a "tartálék-víz" nem szivattyúkkal, hanem gravitációs úton, "ingyen" kerül a zsilipkamrába.

Az egész csatorna-rendszernek a központja a kontinentális vízválasztóit nygatara fekvő Nürnbergben van, ahol egyébként - az Északi-tengertől 1000 km-nyirel - jelentős forgalmú folyami kikötőt építettek ki. A 80-90-es évek fordulójára táján ennek forgalma már évi egy millió tonna volt! Nürnbergben az egész csatorna hosszának éppen aktuális hajózási helyzete műszerekkel regisztrált.

A csatorna egyébként a Fränkische Alb-on (Frank-magaslat) lévő vízválasztón a Hilpoltstein faluska mellett "Scheitelpunkt" (tetőzsi pont) nevű helyen éri el a *legmagasabb pontját, a 406 m t. sz. f. magasságát*. A csatorna a legmagasabb pontján - további vízemelést kerülendő - egy közel 16 km hosszú és átlagosan 27 m mély bevágásban halad. A bevágás most már dúsz vegetációval borított, és harmonikusan illeszkedik a tájba.

A csatorna útvonalát kelet felé követve érdemes az építési munkák egy példamutatók, igen érdekes mozzanatátáira kitérni. 1977-ben, amikor a csatornaépítés elért a Duna felé levezető *Altmühl-ti völgyet* és folyóját, a környezet- és természetvédekm nagy tiltakozó mozgalmat bontakoztattak ki az Altmühl-ti értékes állat- és növényvilágának megmentése kapcsán a csatorna-

építés ellen. A kivitelezők a társadalmi nyomásra egy *közös szakértőgárda útmutatásai nyomán megváltoztatták az építési terveket*, így pl. az enyhén meanderező folyócskának holtágga alakuló kanyarjainak alsó végén továbbra is biztosították a kapcsolatot teljes mederszálességgel a csatornával, így ezek a zsilágak továbbra is élő vizek maradhattak. Utak, hidak építésében is követették a természetvédekm szakmai irányítását. Ilyen és hasonló számtalan figyelemesség az építők részéről valóban azt eredményezte, hogy az itteni fauna és flóra nem károsodott. A vízi építkezések és a természetvédelemnek ez az együttműködése nemzetközileg is jó példává vált.

A Duna-Majna-csatorna létrehozása az olcsó vízi szállítási kontinentális mérték bővítésén túl még néhány helyi jellegű érdekelt is jól szolgál. Így a meglehetősen száraz Fränkische Alb öntözővízzel való ellátásához járul hozzá. Továbbá az sem elhanyagolható, hogy a kamarazsilipes duzzasztóművekre beépített összesen 55 kisebb-nagyobb erőmű termelte áram jelentősen hozzájárul a csatorna építési költségeinek a törlesztéséhez. Úgy számítják, hogy 2050-ig teljesen megtérülnek az áramszolgáltatási és csatornahasználati díjakból az építés költségei, bár az is kétségtelen, hogy a Dunától remélő áruszállítási többlet a dunai infrastruktúrát vonatolt kiépítése és a délszláv háborúk miatt a számítottnál bizonyra lassabban emelkedik, sőt stagnál. Így pl. a csatornával kapcsolatos német közgazdasági számítások a hajai konténer-kikötő forgalmának jelentősebb bővülésével számoltak, de ez - több okból - a prognosztizáltnál kisebb mértékben következett be.

Az olcsóbb vízi szállításra álljon itt néhány példa: Egy, a csatornán közlekedő tolgajók kitétek kb. 3300 tonnát szállít, annyit, mint 2 teljes tehervonat-szerelvény vagy 100 nagy teherautó, és ráadásul sokkal kevesebb környezetterheléssel, mint az utóbbiak.

A csatornának megnyitása után átlag évi 5 millió tonna volt a forgalma. Ez a keleti szakasz a Duna forgalmának növekedésével tovább emelkedhetik majd. Hasznák a Duna-Majna-csatorna nyitotta előnyöket a jövőben - remélhetőleg - jobban fogja hasznosítani. Számkunkra a csatorna most még inkább csak egy egyre bővülő lehetőség, amit a vízi szállítási igencsak kíváncsi bővítésével tudunk népgazdasági haszonnal váltani.

Tóth Pál kiállítása a Labor Galériában

A Környezetvédelmi Világnap alkalmából nyílik meg Tóth Pál grafikusművész kamara-kiállítása az Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség Mérőközpontjában (Baja, Péter-Pál u. 8-12.) Batz Béla Választó Balaton című könyvéhez készült eredeti rajzok középpontjában bemutatásra kerülő anyag gerincét. Ezt egészítik ki többek között rovarrajzok, rézkarcok és egy monacói bélyegterv (amely meg is valósult). Tóth Pál 1975-1983 között a szegedi Móra Ferenc Múzeum grafikusa volt, a Művészeti Alapnak 1981-ben lett a tagja. Elsősorban könyvillusztrációval és más alkal-

mazott grafikai feladatokkal foglalkozott, 1987-ben a Művelődésiügyi Minisztérium különdíjjal jutalmazta a Szép Magyar Könyv versenyen. Rézkárokat, rézmetaszeteket, olajfestményeket, tizszománcokat is készített, amelyekkel rendszeresen részt vesz az alföldi művészek közös tárlatain. Több önálló kiállítása is volt. Szakmai igényessége magas szintű technikai tudással párosul.

Schmidt Antal

Tóth Pál grafika

Két kiállítás képei - kiállítás-rendezések és tanulságaik

(Elhangzott a megyei Múzeumi Napok '99 tanácskozásán.)

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc évfordulója kapcsán többször is idézték Vörösmarty híres sorát: "Mi dolgozunk a világban?"

Őt idézem én is, s joggal merülhet fel a kérdés, hogy miért, s vajon a múzeumi kiállítások indokolják-e ezt a patetikus hangnemet. Nos, úgy érzem, hogy nemcsak a kiállítások kapcsán, hanem a muze-

ológia helyét és mai helyzetét (állapotát) tekintve is jogos a kérdés. Ha a múzeumok törvények szabályozta szerepét és feladatait komolyan vesszük, Rogerius mester műve, a Carmen miserabile jut eszembe, hiszen siralmas egy ének, amit énekelniünk kell.

Az 1997. évi CXLI. tv. a kulturális javak védelméről és a múzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a köz-művelődésről meghatározza többek között

a múzeum fogalmát és feladatait is:

42. § (1) A múzeum a kulturális javak tudományosan rendszerezett gyűjteményeiből álló muzeális intézmény.

(2) A múzeum feladata a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatása.

(3) A múzeum rendelkezik az e feladatok ellátásához a szakmai normatívák szerint szükséges tárgyi és anyagi feltételekkel, megfelelő épülettel, szakirányú felsőfokú végzettségű alkalmazottakkal.

(4) A múzeum elnevezést hivatalosan csak az e törvény alapján működési engedéllyel rendelkező múzeumok használhatják.

A 3. bekezdés szerint a feltételekkel is rendelkeznie kell egy múzeumnak, sajnos azonban ezek a Bács-Kiskun megyei múzeumok többségében hiányoznak, a szakmai normatívákat pedig - melyeket az immár két éve megjelent törvény megfogalmaz - még mindig nem dolgozták ki. (A megyei szervezetben működő magyarországi múzeumok mindegyike valószínűleg ugyanezt elmondhatja.) Nézzük a törvény által megfogalmazott kötelezően ellátandó feladatokat.

Tudományos munka ("folyamatos" gyűjtés, feldolgozás és publikálás), nyilvántartás, megőrzés és restaurálás, köznevelődés, s ez utóbbinak leglátványosabb, egyben leginkább pénzigényes része a kiállítás. Ha sorra vesszük lehetőségeinket, a siralmas ének pontonként is igaz. A gyűjtemények fejlesztésére nincs pénz, s míg néhány évvel ezelőtt még ajándékozás előfordult, manapság ez már elenyésző, sőt ez a ritka. A múzincspiscon pedig számítatlan konkurens jelent meg, akikkel nem tudjuk felvenni a versenyt. Pedig majd mindegyik múzeumi gyűjteménynek szinte utolsó lehetősége ma van, hogy a múlt tárgyait gyűjtse. Tudjuk, festésétől megfosztott népi bútortokat kamionszármára visznek ki az országból, vagy jobb esetben magángyűjteményekben itthon maradnak. Közgyűjteménybe egyre kevesebb kerül. S igaz ez az iparművészeti tárgyakra, polgári bútorkra, az ötven év előtt nem sokra becsült tárgyra is. Bizonyos múzeumi gyűjtemények gyarapítása jelen viszonyaink között szinte reménytelen. Ilyen a képzőművészeti gyűjtemény. Baja esetében igen jelentős és értékes XX. századi modern magyar képzőművészeti anyag van,

melynek fejlesztése kötelességünk - pénz nélkül. És akkor jön a pályázat, a maga nagy energiát igénylő munkájával és az esetlegesség kockázatával. (Egy-egy fontos műtárgy megvásárlása - éppen a pénzes konkurencia miatt - sajnos nem tudja megvédeni a pályázat elbírálását, s elveszik a költségvetés számára.)

"Mi dolgunk a világban?" - nekünk muzeológusoknak. Egyre inkább megőrizni az eddig megőrzötteket. Meg tudjuk-e tenni? Van a restaurálásra anyagi fedezet? Vajon, ha éppen ajándékoznak nekünk egy muzeális értékű tárgyat, mennyi időre tudjuk megvédeni, ha pénz nincs a műtárgyvédelemre? A restaurálásra szoruló múzeumi anyag több tőzezes nagyságrendű az egyes tájmúzeumokban. Mindez eddig úgy tűnik, pusztán pénzkérdés.

Van a muzeológusnak más feladata is, így a nyilvántartás. Itt valóban évtizednyi munka vár ránk a modern számítástechnika segítségével. Viszont nincs ember, aki számítógépre felvigye, nyilvántartásba vegye, hogy a törvény előírta kötelezettségünket, vagyis a mindenki számára történő elérhetőség biztosítása. Tudományos feldolgozás szempontjából be nem látott órási feladat és a lehetőség. De ehhez is mi kell? Utazási költség, szállás, fénymásolás, fotózás, s ha mindezt lenne pénz, pénz kell a tanulmány megjelentetéséhez, a kiadás-hoz. (Ez is kötelezően ellátandó feladat lenne a törvény szerint.) Megoldásnak megint a pályázat látszik és a siker esélyessége.

A múzeum egyre erőteljesebben válik szolgáltatóvá. S tesszük, de sokszor ütközünk falakba. Hiszen nem kölcsönzünk magánüzemeltetnek, amit valami érthetetlen oknál fogva nem értenek meg. Egy múzeum tárgyat, s manapság leginkább archív fényképeit nem adjuk kézbe, pedig a szolgáltatást ingyen elváró elvárná. Mindez napi konfliktusokat teremt. Úgy tűnik, hogy elváródnak a szolgáltatások, de ezt csak esetekben nem kell megfizetni. Pályázatok írásával, szponzorok keresésével (kötelezően ellátandó feladatainkhoz így biztosítjuk magunknak a pénzforrást), szolgáltatással telnek a napok, s talán a tudományos munka pénzigényét nem is kell számításba vennünk, hiszen úgy sincs rá idő. A köznevelődési feladat igen nagy. Különösen a fiatalok becsalogatása a múzeumba. Ennek fontos része a kiállítás, illetve múzeumi órák megtartása. A fiatalok (tanulók) számára a kiállítás csak akkor szólal meg a látványon túl, ha azt szakember értelmezi is számukra, az egyes korcsoportoknak megfelelően, pedagógiai szem-

pontokat, iskolában szerzett ismereteiket figyelembe véve. Mindezt a muzeológusnak kell végeznie, hiszen köznevelődési szakember a múzeumok túlnyomó többségénél nincs, s maga a szervezőmunka is rá hárul. A köznevelés számára leginkább múzeumi feladatnak tűnő kiállításokról még nem is beszélünk. A múzeumban dolgozók gyakran teszik fel a kérdést: Mint a szakmán kívülinek csak egyetlen helyszínról lehet, ha múzeumból van szó, s ez pedig a kiállítás. Tudomásul kell vennünk, s kellő súllyal kell kezelnünk, hiszen erről ítéltünk meg, s egy kisebb közösség, mely tájmúzeum esetében egy város községe, szinte csak ezt látja munkájából. Jelentő állandó kiállítások rendezésére nincsenek meg a törvény előírásai szerinti - s ezáltal, vagyis a normatívák által biztosított, a megyei költségvetésben is szerepeltethető - anyagi feltételek. És mit tehet az ember, ha muzeológus? Igyekszik mindezt megmozgítani egy közösségi cél érdekében: pályázik, hogy kiállítás legyen. Mert ha tudomásul vesszük, ha nem, a köznevelés szempontjából ettől vagyunk múzeum, s nem: csupán poros tárgyak őrzői (ha meg tudjuk őrizni őket). Ez a huszonkettes csapdája.

Baján, ahol élek, az intézmények - legyen iskola vagy köznevelődésre szakosodott intézmény - igen sok kiállítást szerveznek és nyitnak meg. Több ÁMK, a művelődési háza rendez kiállítást, s gyakran a hét minden napjára, vagy egy napra több megnyitót esik. Vagyis, ez a kultúrára fogékony polgárváros megteremtette a kiállításait úgy, hogy a múzeumba nincs szüksége ebből a szempontból? A városi kiállítások többsége képzőművészeti, hiszen - ahogy időszaki kiállításainknál öngönnyal igen gyakran mondjuk - költségeiben csak méhészdrót kérdése. Illetve szemé, érzéké, léleké, tudásé, de hát az ugye nem kerül pénzbe. Az elmúlt évek tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy igenis szükség van a múzeumi sajátosan építkező kiállításra. Minden úgy mond "vidéki múzeum" dolgozója szembeállít ezzel az elvárással. Mi bajaiak gyakran kapunk vidéként az elmúlt évtizedekben, hogy miért csak halászlai kiállítást lehet látni nálunk, s mióta nincs, csak az a kérdés hangzik el, hogy miért nincs, hiszen ettől vagyunk bajaiak. Meg kell-e felelni mindennek a köznevelési igényeinek, vagy egyfajta arisztokratikus elzárkózással, mintegy védőpajzsot tolunk magunk elé - a "köznevelési ellátandó feladatok" sorát - hiszen anyagiakban már ez is több, mint amivel rendelkezünk - s a költségvetés szabta korlátokat? A múzeum bizony kiállítás-

ként is fontos szerepet játszik, mert ez az intézmény képes, éppen állandó kiállításai révén az adott város és környékének reprezentatív bemutatására.

Időszaki kiállításainkkal, melyek esetünkben is zömme képzőművészeti - a bajai múzeumnak igen értékes gyűjteménye van -, egy dologban lehetünk mások, mint a város más intézményei által rendezett hasonló témájú kiállítások. Egyfajta következetesen betartott minőséggel és színvonalal. Oly kevesen vagyunk muzeológusok és más múzeumi dolgozók, hogy kiválon megtanuljunk szöveget, méhészdróttal, s egyből banni, hiszen kiállítás-rendező nálunk nincs. Úgy vélem, eddig sikerült egy missziót, a múzeumi kiállítás misszióját megteremtünk. Az állandó kiállítás, mely magas szintű szakmai átgondoltságot és a látogató várható igényeit figyelembe vevő megfontoltságot igényel, több éves munkát jelent. Szem előtt kell tartanunk, hogy a múzeum kiállításaitól magas színvonalat vár el a közönség. Bács-Kiskun megye múzeumi szervezetében 1992 óta tájmúzeumban megyei finanszírozású állandó kiállítás nem nyitottak, s ez az utolsó a kiskunfelegházi, mely kellő anyagi ráfordítással, megbízott kiállítás-rendező csoport közreműködésével jött létre. Azóta tervszerűen előrendelődött, anyagi eszközöket már a tervezés szintjén biztosított állandó kiállítás nem valósult meg. Kiskunhalas állandó kiállítása 1978-ban, Kalocsán 1981-ben nyílt meg. Baján két állandó kiállítás készült el 1996-1998 között, mindkettő városi, illetve pályázati támogatással. Polyatva a költő gondolatait: "Mi dolgunk a világban? - küzdeni és tápot adni lelki vágyainknak..." Ma azt lehet mondani, hogy a múzeum csak azért működik, mert meggyőződtek ügyekeznek minden szempontnak megfelelni. A múzeum ma ebből él, lelkes emberek hibáiból, s a kérdés igen csak aktuális: Vajon meddig?

A bajai múzeum 1996-tól 1998-ig elkészült állandó kiállításai is ezt a kérdést vetik fel. Meddig lehet megállíthatóság, rosszul fizetett közalkalmazottak ügyeztetére hivatkozva elvárni a kötelezően ellátandó feladatokat úgy, hogy a feltételek ehhez nem adóttak? A bajai múzeum rossz, ha akarom nemis példa mindekre.

Hogy érthetővé válhasson mindez, rövid múltidézés: kell tartanunk. A bajai múzeum hatalmas épületében két állandó kiállítás nyílt 1984-1989 között. Az egyik az Élet a Dunán (1984) - Solymos Ede rendezésében -, illetve a Néprajzi csoportok Baja környékén című (Szojka Emese rendezte

1989-ben). Látványos, s magas szakmai színvonalú kiállításokról van szó. Mindkettő még évekig (évtizedekig?) látogatható lehetett volna. Sajnos 1994-ben az épület életveszélyessé vált földmészerezésének következtében mindkettőt el kellett bontani. A múzeum ott állt állandó kiállítás nélkül, egy bizonytalan felújítás időpontjára várakozva a millenniumra, s különben is Baja városra nyilvánításának 300. évfordulója küszöbén. A bajai önkormányzat 1 millió forintot áldozott egy új város történeti kiállításra, s a megyei múzeum szűkös költségvetéséből megoldotta 300 000 forinttal. A szakmán belül tudjuk, hogy állandó kiállításra ez az összeg mily csekély, még akkor is, ha Baja rendkívül nagyvonalú volt a kiállítással kapcsolatban, s ilyen nagyszágú felújítás korábban egyetlen város állandó kiállításával kapcsolatban sem született. Muszájból, az életveszélyesnek nyilvánított emeleti kiállítástérnek hiányában rendeztünk, az emeltet csekély anyagi háttér mellett egy "fél-állandó" kiállítást. Az, hogy mindez létrejöhett, abban nagy szerepe van annak a megszálottasnak, amiről a korábbiakban szóltam. Túlmunka díjazására nem volt fedezet, de a múzeum munkatársai éjszakai dolgoztak csak azért, hogy az évfordulóra kiállítás legyen. És létrejött, az elbontott halászi kiállítás installációs anyagából, mondhatni hulladékból egy új, úgy vélem igényes kiállítás, mely három éve vonzza a látogatókat. Miért jöhett létre? Mert voltak a lelkesek, s volt egy kiváló kiállítás-tervező, aki képes volt mindezt egybeterelni. Zalainai Pálról és a bajai múzeum dolgozóiról van szó. Mindössze négy munkatársról (hiszen 1996-ban jelentős létszámcsökkenést volt kénytelen végrehajtani a megyei múzeumszervezet, mely igencsak érzékenyen érintette éppen az évforduló és a feladat miatt a bajai múzeumot), akik közül egy a kiállítás munkálatainak közepette, röviddel a megnyitás előtt komoly autóbalesetet szenvedett. Kecskemétre és Kiskunfélegyházra is siettek segítségünkre múzeumi dolgozók, hogy a munkát elvégezhessük. Mindez tehát 1996-ban történt. Amikor elkészült a kiállítás, úgy gondoltuk, hogy átmenni időre, az évfordulóra megemlékeztünk a város 300 éves történetéről. Ma már tudjuk: időszaki kiállításunk állandó kiállítás lett.

A P. Szőke Emese rendezte állandó kiállítást 1997-ben bontottuk el a földemfelújítás megkezdéséig munkálatai miatt. A bontást mi, múzeumi dolgozók, 7 nő (a múzeumi-gazdát, egy muzeológus, 3 gyűjteménykezelő, egy takarító és a gazdasági ügyintéző) és egy férfi, aki technikai szakkal-

mazott és a házastársak végezték, valamint Kecskemétre érkezett segítség. A kiállítás visszaállítására reményünk nem sok volt, pedig ez volt a célunk, mert a közönség csak igen rövid ideig láthatta ezt a látványos és igen szép állandó kiállítást. Reményünk nem volt, egyik napról a másikra kellett bontanunk - mintha önszankciót végeznénk, hiszen szerettük ezt a kiállítást is -, de úgy tettük, hogy minden elemet megjelöltünk, hátha visszaállíthatjuk. Ekkor jött a lehetőség: a pályázat. És siker koronázta, 1,5 millió forintot pályáztunk össze, de mindez az állandó kiállítások költségigényeit figyelembe véve elenyésző összeg. A kiállítás ma áll, szebb, mint valaha volt. (Elfoglaltak vagyunk - ezt számításba kell venni -, hiszen a "gyermekről" van szó.) Hogy sikerülhetett mégis? A rossz példával, hét nő, egy férfi önzetlen munkájával, illetve a szokásos házastársi segítséggel, s ismételten Zalainai Pál közreműködésével.

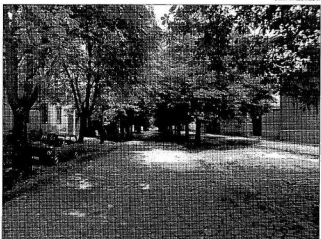
Hiszen csekélyke díjazás, vagy éppen díjazás nélkül, rengeteg túlmunkával, önzetlennél, lelkesedéssel tettünk valamit. A kérdés, mint a korábbiakban is, ugyanaz. Meddig lehet ezt elvárni ettől a múzeumi csoporttól? S vajon miért vagyunk képesek évek óta cizményekért áldozni? Vajon a törvények által meghatározott feladatokat meddig lehet így teljesíteni?

Ha pusztán a kiállításokat nézzük, melyek örült múzeumi dolgozók jövőtől megvalósulnak, jön a következő akadály: tere-
mőre nincs bérkeret. Kész a kiállítás, csak éppen nem látogatható. Ki fogja őrizni a pályázati pénzekkel, ingyen munkával fel-

épített kiállítást, hogy a törvények szabta bemutatási kötelezettségnek is megfeleljünk? A régi-új kiállítás készen van. S itt vannak a képel. Jöködvő, bolondozó emberek néznek ránk, s higgyék el, valóban jöködvők voltunk. Hiszen azért történt valami Mai, csak anyagi érdekek mentén közlekedő világunkban történt valami csendes. A csak-azért-is megmutatom öröme, egy közösségi lét-csodája, valami meg nem fogható, késpénzre nem váltható boldogság, mint egy gyermek születése. Talán megoldható átmennetileg, hogy a bemutatási "kötelezettségének" is eleget tegyünk. Hiszen sokan keresik Észak-Bácska sokszínű nemzetiségét bemutató kiállítást. A kis létszámú bajai múzeumos csapat tehát - igaz törvényekben nem szabályozva, s munkaköri leírásán túl - teremőri feladatokat ellátva igyekszik biztosítani előre bejelentett csoportoknak megtekintését. Vállaljuk, de ez csak más feladataink rovására történhet.

A múzeumi feladatok ellátásához tehát sok feltétel hiányzik, de van valami, amit a törvény nem ír elő, de enélkül képtelenség lenne a jelen körülmények között dolgozni: ez pedig Baján egy múzeumi közösség. Mert "Megveheted egy ember idejét, megveheted egy adott helyen való fizikai jelenlétét, órábértért szakszerű ismeretanyagát, megveheted egy részét. De lelkesedést nem tudsz vásárolni. Kezdeményezés, önzetlenséget sem a szív, az ész, a lélek odaadását sem. Ezek nem megvásárolhatóak, csak elnyerhetők." (Clarence Francis)

Merk Zsuzsa

Szt. Antal utca anno 1976. (fotó: Görbe Ferenc)

Interjú Pásztor Eszterrel, Miskolczi László leányával

A Néprajzi Múzeum Tabula című folyóiratában bajai vonatkozású cikket talált kollégánk. A cikk nem Bajáról szól, hanem egy bajai leányról. Feloldom a rejtvényt: a lapban Pásztor Eszter amerikai művészettörténész egy tanulmánya olvasható, és egy interjú életéről, munkásságáról. Pásztor Eszter Miskolczi László építész leánya, Miskolczy Ferenc festőművész unokahága.

Miskolczy László Baján született 1900. augusztus 9-én. A Ciszterci Gimnázium diákja volt, mikor 1918-ban bevonultak 8 hónapra. Hazatérve kiűző érettségét tett. Budapesten a József nádor Műegyetemen építész-mérnöki diplomát szerzett 1922-ben. Előbb magán, majd állami tervezőirodában dolgozott, számos gyár, középület, új városrészek tervezésében vett részt. Érdeklődése szakmája minden ága, Európa több országában tett tanulmányutakat. Kutatta a népi építészetet, két könyve is megjelent a témáról. Szakíróként két kötetben építész-szerkezetben egyetemi jegyzetet írt. Az általa tervezett középületek közül a közönség által legismertebb a Kékes Szálló (1932). Munkásságát a legmagasabb kitüntetésekkel jutalmazták. 1936-ban megkapta a még az Osztrák-Magyar Monarchiában alapított Sigmund Laudis érdemjelet. 1955-ben a Kossuth-díj III. fokozatát vehette át.

Művelt, német és francia nyelvet beszélő, humoros, élénk társasági életet élő ember volt. 1942-ben feleségül vette Kórya Klára (1916-1996) színésznőt. Két leányuk született, Eszter (1943) és Krisztina (1945). Családjával 1956-ban Amerikába költözött. Megszerezte az amerikai építészeti oklevelet is, és 71 éves koráig tervezőirodában dolgozott. 1974. augusztus 20-án hunyt el New Yorkban. (M. L. részletes életrajza lapunk 1999/2. számában olvasható.)

A következőket rövidített, tartalmi kíváncsi szeretném közölni a Honpolgár olvasóival, annak az interjújának, melyet Gyarmati János (régész, Néprajzi Múzeum) készített Pásztor Eszterrel.

Bár Budapesten született és nevelkedett, erősen kötődött a vidéki életéhez, mindennek közt Bajához, édesapja szülővárosához. Itt töltötte a legtöbb nyarat, valamint Szabadkálához, ahol szőlőbirtokuk volt és falusi életet éltek.

Erős benyomást tett rá, hogy édesapja és nagybátyja rendkívül érdeklődtek a nép-

művészet iránt, gyűjtőmunkát végeztek, és együtt szövőműhelyt is működtettek Baján, ahol népies ihletésű mintával perzsaasznöveket készítettek.

Szüleinek baráti társaságához tartozott a kor két nagy képzőművésze is. Oláh Gusztáv, az Operaház díszlettervezője, és Ferenczi Béni szobrász, aki szobrot készített róla, mely a szentendrei múzeumban látható.

1956-ban szüleinek az Egyesült Államokba költözött. A gyermekkori művészeti élmények meghatározóak voltak pályaválasztásában. Díszlettervező szeretett volna lenni. A bevezető művészettörténeti kurzusokon megismerkedett a primitív művészettel.

Az afrikai királyágok világa annyira elbűvölte és felkeltette érdeklődését, hogy beiratkozott a New York-i Columbia Egyetem művészettörténet szakára. Tanulmányi ideje éppen a "primitív" művészetek a nyugat számára való felfedezésének hőskorára estek. Legkíválóbb tanárai a mezoamerikai régészet remekeivel, az amerikai kontinens ősi népeinek művészetével ismertették meg. A művészettörténet mellett antropológiai, régészeti és muzeológiai képzettséget szerzett.

Egyetemi éve alatt jutott el először Mexikóba. Teotihuacánban a kétezres éves Halottak útja és az út mentén magasodó Nap és Hold piramisa annyira lenyűgözte, hogy doktori disszertációjának témájául választotta, ami könyv alakban is megjelent 1976-ban.

Mivel az ősi mexikói művészet és kultúra kutatása még nem járt "kitaposott úton", dolgozatában voltak megoldatlan kérdések. Évekkel később több tapasztalattal, megértelt teóriákkal újra visszatért a témához, és 1993-ban önálló, átfogó könyvet készített Teotihuacán művészetéről.

A közbeeső időben az azték művészet kutatásában mélyült el. Kutatásainak eredménye, hogy a kódexekben fennmaradt írásos emlékek és a régészeti leletek alapján az akkori társadalom felépítésére, rétegződésére vonatkozó összefüggéseket is feltárt. Az azték művészetéről szóló könyvét 1983-ban adta ki. A művészet elmé-

leti kérdései közül - kutató és egyetemi oktatói munkásságában - elsősorban a társadalom és művészet összefüggései felé fordult: hogyan "működik" a művészet a különféle társadalmakban. Ennek a gondolatsoportnak jegyében az a törekvése, hogy ezeknek az ősi kultúráknak, a "primitív" művészetnek bemutatása kiállításokon, múzeumokban minél többet mondjon el egy-egy leltár civilizációjáról, ne csak az ámfító kincseket mutassa be.

Az interjú végén megtudhatjuk, hogy Pásztor Eszter elkészült legújabb könyvével, címe Gondolkodás tárgyakkal. Témája a művészet eredete, fejlődése és kapcsolata a társadalommal.

Az interjú teljes terjedelmében olvasható:

Tabula, 1998. I. (1-2.) sz. (Kiadó: Néprajzi Múzeum 1998.)

Gyarmati János: Tükrök vagy közvetítők? 149-159. o.

J. A.

Séta a Szentjános úton 1941-ben nagyvíznél (fotó: id. Görbe Ferenc)

Az Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség tevékenységéről az 1998-ban végzett feladatai tükrében

Az Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség 1990. december 1-jén alakult az 1/1990. (XI.13.) KTM rendeletben meghatározott feladatok ellátására. Jogelődje az 1954-ben alapított Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság, illetve ennek jogutódja, az 1988-ban létrehozott Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség és Vízügyi Igazgatóság volt.

A felügyelőség működési területe az 1/1990. (XI.13.) KTM rendelet és a 18/1992. (X.20.) KTM rendelet alapján lett megállapítva, amely jelenleg Bács-Kiskun megye 92, Baranya megye 2 települését foglalja magába, 6035 km² területen.

Határa északon Bács-Kiskun megye határa, nyugaton a Duna folyam, a Duna jobb partján a paksi atomerőmű területével, délen az ország-határ, keleten a Duna-Tisza közti vízválasztó felépítésbe van érintett települések közigazgatási határai.

A terület természetföldrajzi tájbeosztás szerint három egységből áll: a Duna-völgye, a Kiskunsági hágás, és az észak-bácskai hágás. A geomorfológiai elhelyezkedés mellett a terület földrajzi adottságai is különböznek. A Duna-völgy talajának anyagszármazása a Duna hordalékanyaga képezi. A Kiskunsági hágás a Duna-völgyhez viszonyítva kiemelkedett terület, talajai finomhomokon és löszös anyagok képződtek. E térség észak felé a csapadékgazdagság klíma miatt elcsúszkodik. A Bácskai hágás talaja ugyancsak finom homokon és löszös anyagok képződtek.

A Duna-Tisza közművek közepén és déli területeinek egyháztalajjal, a nagy nyári meleg, száraz, és az észak felé az országos átlagnál. A napfénytartalom sokasága átlaga 2140 óráv. Az átlagos csapadékmennyiség 550-650 mm közt változik, a déli területek felé növekedve. Az éves középhőmérséklet 10-11 °C.

A felügyelőség a működési területén végzi a - levegőtisztaság-védelemmel, - vízmennyiség-védelemmel, - vízek mennyiség védelmével, - hulladékok káros hatással szembeni védelemmel, - zaj- és rezgésvédelemmel, - radioaktív sugárzás elleni védelemmel kapcsolatos környezetvédelmi szakigazgatási és hatósági (szankcionálási) feladatokat.

A felügyelőség illetékességi területén a környezetvédelem egészére kiterjedően ellátja a - környezet állapotának és védelmének figyelmét, értékelését, a várható jelentős környezeti hatások előrejelzését és az ezekre vonatkozó adatszolgáltatást, - környezetvédelem területi információ és ellenőrzés (monitoring) rendszerének működtetését, az adatgyűjtést és feladatok érdekében együttműködést más ágazatok által működtetett információ és ellenőrzés rendszerekkel, - több szerv összehangolt közreműködését igénylő környezetvédelmi feladatok területi és szakmai koordinációját, - környezeti állapotokra, a környezetvédelmi tevékenység alakulására vonatkozó adat- és információ szolgáltatást, - szakigazgatási munkával összefüggő labora-

tóriumi tevékenységet, - környezetvédelmi beruházás-támogatási pályázatok gyűjtésével, szakmai előkészítésével, valamint a támogatások előírás szerinti felhasználásával és a kötelezettségek teljesítésével ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat, - környezetet érő káros elhárításával összefüggő környezetvédelmi feladatokat.

A felügyelőség tevékenysége során kapcsolatot tart és együttműködik az illetékességi területén működő önkormányzatokkal a feladatkörre érintő környezetvédelmi ügyekben.

A felügyelőség munkájának bemutatása - a *felhasználó igényeinek* - múlt évi feladatok rövid ismertetésével a következőkben foglalható össze:

Levegőtisztaság-védelem

Felügyelőségünk működési területén kevésbé szennyezett levegő, főleg agrárjellegű terület, kevés iparral, egyre korszerűsödő állással. A városok, települések ipari és mezőgazdasági üzemek kibocsátási is csak az országos átlag alatti mértékben szennyezik a környezetet. Ennek oka elsősorban az iparháza alacsony foka, az ipar levegőtisztaság-védelmi szempontból kedvező besorolása. Egyedül - országos viszonylatban is - magas a települések környezetszennyezése, ami főként a természet adottságok következménye. Egyes településeken magas a levegő nitrogén-dioxid tartalma a települések belterületén átszálló nagy forgalmú utak közlekedési emissziójából ered. A területen 445 telephely szerepel az adatszolgáltatási nyilvántartásban.

A levegőtisztaság-védelmi egység szakértői a több komplex és egyéb, mérőeszközzel alátámasztott hatósági ellenőrzést folytatták le, javaslatokat adtak határértékek, engedélyek, bírságok, kötelezések, egyéb hatósági intézkedések kiadására. Szakértői véleményekkel megvalósult a felügyelőség szakhatósági állásfoglalásait. Elvégezték több telephely szilárd légszennyező anyag, illetve szerves oldószerek kibocsátásának mérését, új, légszennyező okozó technológia, légszennyező forrás ellenőrzését. Az ellenőrzést a területi feladatokat figyelembe véve a Nemzeti Környezetvédelmi Program levegőtisztaság-védelmi céljait.

Ezen túl, év folyamán több lakossági panaszzal egyben kellett eljárni, új létesítmény üzembe helyezés eljárásban, légszennyező okozó telephelyek pontforrásainak emissziós mérésével történő vizsgálatban, kibocsátási határértékek megállapításában, hulladékok égetés, töltési gyakorlatok elvégzéséhez nyílt téri égés engedélyezésében, illetve fűtési olaj tüzelés engedélyezési eljárásban, valamint 405 szakhatósági állásfoglalás készítésében közreműködött. Több alkalommal, végső esetben bírósági kivételre és levegőtisztaság-védelmi, szabványértési feljelentésekre is sor került.

Települési, illetve háttér levegőtisztaság mérését az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat megyei intézetei végzik. Felügyelőségünk

székünk működési területén két településen (Baja és Kalocsa), hat állandó mintavételi ponton történik a kén-dioxid és nitrogén-dioxid mérés, négy településen (Baja, Kalocsa, Kiskőrös, Dunavacs) üledék por vizsgálatot végeznek.

Az 1997-1998. évi főbb mérési adatai alapján Baja város "szennyezett", a többi település "mérsékelt szennyezett" levegőtisztasági besorolást.

Zajvédelem

Az 1998. évi zaj- és rezgésvédelmi ellenőrzések az ellenőrzési terv szerint, a beírtaknak megfelelően panaszok és egyéb hatósági megkeresések alapján történtek. A felügyelőség zajvédelmi tevékenysége - az előző évek ellenőrzéseinek, zajmérési adatainak, kötelezéseknek és zajszankcionálási munkák elvégzésének köszönhetően - eredményes volt. Zaj- és rezgésvédelmi szakhatósági tevékenység keretében 613 eljárás került sor, a kivett bírság összege nem érte el a 350.000,- Ft-ot.

A működési területen áthaladó forgalom terhelése az 5 db főúton (51-es, 52-es, 53-as, 54-es, 55-ös) és egy érintélesség autópályán (M5) közepesen minősíthető, kivéve a Baján, Solton a Duna-hidak miatti és Lajosmizsén, ahol fokozott nagyságú. A lakott területeken áthaladó főutak és közlekedési csomópontok közlekedési zaj nagyságát határérték feletti. A területünkön közlekedési zajai túlterhel, nagyobb települések: Baja, Kalocsa, Solt, Dunavacs, Kiskőrös, Soltdvarkert, Lajosmizse.

Zaj- és rezgésvédelmi szempontból kiemelt területi feladat volt a Baja, Kalosi iparterület működő, jelentős zajterhelést okozó üzemek vizsgálata, zajszankcionálásra való intézkedések kezdeményezése.

Hulladékgazdálkodás

A felügyelőség illetékességi területén lévő termelői, elsősorban a mezőgazdaság és a hozzá kapcsolódó földgazdálkodási terület tevékenységének. Ennek köszönhetően a legtöbb helyen hulladék a növényvédelemből, állattenyésztésből, háztartásgazdálkodásból, szőlő- és borsföldgazdálkodásból, gépjárműből származik. Ipari eredetű veszélyes hulladékok a városokban (pl.: Baja, Solt, Kalocsa, Paks, Lajosmizse) keletkeznek.

A szakértői osztályok által végzett hatósági ellenőrzésekkel együtt összesen 118 termelői komplex - így hulladékgazdálkodási szempontú is - ellenőrzése történt meg.

Kirívó, súlyos szabálytalanságok csak két esetben derült fény. Az Agatech Kft. ügye 1997-ről áthúzódó. A telepen a talajfelszínen található veszélyes hulladékok elszállítását 1998-ban befűződték. A Lajosmizse Galax Kft. ellenőrzése alkalmával megállapított, hogy nagy mennyiségű I. veszélyességi osztályú vegyes gáztartalmú tárolnak. A telepen található készlet jelentősen meghaladja az egy év alatt keletkezett mennyiséget.

1998-ban összesen 16 engedély került kiadásra a 244/1997. (XII.20.) kormányrendelettel módosított 102/1996. (VII.12.) kormányrendeletnek megfelelően. A kérelmezők többsége hulladéktérmelek telephelyén történő elhelyezésre kéri engedélyt a hulladék elhelyezését. Az elhelyezés többnyire a veszélyes hulladék ártalmatlanítását jelenti, majd a tényleges kezelés (ártalmatlanítás, hasznosítás) helyére szállítja. De kapnak engedélyt fűrészelt, illetve elhasználtított hűtőszerek elhelyezésére, működtető engedélyt a szennyvizet talajvíz tisztításának intenzifikálására. Az év közepéig folyamatosan érkeztek az új - veszélyes hulladékkal kapcsolatos kezelési, átvételi - engedélykérés meghosszabbításának kérelmei, melyeket 1995-ben adott ki felügyelőségünk az 56/1981. (XI.18.) Mt. rendelet értelmében.

Felügyelőségünk helyszíni ellenőrzést követően a veszélyes hulladék engedély nélküli ártalmatlanítása, átadás-átvétele, nem a jogszabályi előírásoknak megfelelő gyűjtése, az adminisztrációs kötelezettségek be nem teljesítése, nyilvántartás-, anyagmérleg, hulladékgazdálkodási terv készítése elmulasztása miatt szűkíti a bírságot, amelynek összege 65 261 000,- Ft volt.

A kötelezettségek teljesítésekor utóellenőrzése, lakossági panaszbejelentése kivizsgálása, szakhatósági állásfoglalások, vízügyi eljárásban a főfelépítés szennyvíztisztítók korszerűsítéséhez kiírt pályázatok szakvéleményének jelentett meg feladatot.

A bejelentett 28 969 224 tonna veszélyes hulladék kétszerese az előző év adatainak. Ennek magyarázata az, hogy a korábbi időszakhoz képest megváltozt az azonnali ellenőrzés időpontja, melyek során elsősorban a nyilvántartásokban eddig nem szereplő termékek kerültek ellenőrzésre.

A felügyelőség illetékességi területén engedélyezett veszélyeshulladéktárolóval a Paksi Atomerőmű Rt. rendelkezik. Az erőmű területén kárpótló létesítményben összesen 600 tonna nem tűzveszélyes és 7,2 tonna tűzveszélyes hulladékot tárolhatnak.

A Hulladékgazdálkodási Osztály első helyen kiemelt feladata volt a felügyelőség által nem ismert, de a jogszabályi által bejelentésre kötelezett hulladéktérmelek felderítése, hulladékgazdálkodási tevékenységük felhívása, valamint a veszélyes hulladékkal okozott talajszennyezések felszámolása, a kárrelátások irányítása.

Környezetértékelés

Kiemelt feladatot jelentett a környezetre jelentős mértékben hatást gyakorló tevékenységek környezetvédelmi engedélyezésének műszaki vizsgálata, az engedély kiadását megelőző szakvélemények elkészítése, az illetékességi területen folyó tevékenységek környezetre gyakorolt hatások értékelése, a mindenkori környezet-állapot figyelembe vétele, valamint az egyéb jogszabályok adta keretek közt, a terület fejlesztésének, a települési önkormányzatok környezetvédelmi programjainak, tervezési véleményezésére és segítségre. A felügyelőség informatikai rendszerének folyamatos fejlesztése, üzemeltetése biztosítása. Ezeket túl feladat még többek közt például a

térhatóságokkal, települési önkormányzatokkal, nem kormányzati szervezetekkel való kapcsolattartás, tájékoztatás, sajtó kapcsolatok, tudatformálás.

Az előző évhez viszonyítva négyszer több környezetvédelmi engedélyezési kérelem érkezett, előkészítő a működési terület környezeti állapot értékelése, a településrendezési, településrendezési tervekhez, településfejlesztési, megyei területfejlesztési koncepcióhoz készült vélemények, a biológiai tevékenységekkel kapcsolatban koordinált szakvélemények, önkormányzatok környezetvédelmi rendelet tervezéséhez és önkormányzatok környezetvédelmi program tervezéséhez szakvélemények.

1998-ban munkacsoport alakult a felügyelőségben a 2000.-ik évre való áttérés kapcsán a műszaki eszközökkel felmerülő problémák felmérésére és megoldására. A jelenlegi számlatömeg átlagos, darabszámmal tekintve, kiemeltnek mondható, de a gépek többségének teljesítménye különös tekintettel a 2000.-ik év áttétel problémáira nem megfelelő, azokat 1999-ben le kell cserélni.

Sugárvédelem

A felügyelőség szakterület első foki hatósági, környezetellenőrzési, állapotértékelési, valamint az államigazgatási jog- és hatáskörével összefüggő esetekben, felkérésre, illetve megbízásra, ágazati és egyéb szakterületi feladatok lát el, hogy a környezeti sugárvédelem szakterületén gyakorlatilag hiányzik a teljes ágazati, jogi és műszaki szabályozás.

A szakterület feladatai ilyen módon főképpen az atomenergiairól szóló 1996. évi CXVI. törvényből (Atom tv.) valamint a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényből (Környezetvédelmi tv.) vezetnek ki, de természetesen figyelembe kell venni minden olyan egyéb szabályozást, amely a felügyelőség eljárás közreműködését vagy a szakterület szakmai kérdéseit érinti vagy érintheti.

A feladatokat 1998-ban is körültekintő szakmai előkészítés után a sugárvédelemben érdekelt társ-ágazatokkal szűkös szerint konzultálva, az optimális szakmai és jogi megoldásra törekve hajtották végre a felügyelőség.

A feladatok közé tartozott a felügyelőség illetékességi területén folytatandó, a környezetvédelmet érintő atomenergia alkalmazásai tevékenységeknek a különböző jogszabályokban definiált hatósági eljárásaiban való közreműködés; az illetékességi területen a felügyelőség közreműködésével engedélyezett atomenergia alkalmazási tevékenységek ellenőrzése a radioaktív kibocsátások és egyéb hatások előírások szempontjából; a felméri vizet országos és lokális vízszintek alapján az illetékességi területen folyó környezetellenőrzési radiológiai szakterületi feladatok ellátása; a Paksi Atomerőmű körüli, az ágazatok közötti Hatósági Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrzési Rendszer munkájában a környezetvédelmi ágazat részéről a szakterület feladatok ellátása; a folyamatosan kialakításra kerülő társakori Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrzési Rendszer aktuális lépéseivel kapcsolódó feladatok elvégzése; az Országos Nukleárisbiztonság-értékelési Rendszer Országos Sugárfelügyeleti és Ellenőrzési Rendszerének Környezeti

déli Radiológiai Szolgáltatással kapcsolatos szakterületi feladatok ellátása; igény szerint a horvát-magyar és a jugoszláv-magyar vízminőségvédelmi határvízi együttműködésben szakterületi feladatok ellátása; szakmai segítségnyújtás a társ-felügyelőségi radiológiai ügyekkel; kapcsolattartás a társ-ágazatokkal, kutató intézetekkel, valamint a szakterületre kapcsolódó szakmai és társadalmi szervezetekkel; mérési program tervezése-előírása, adat-módszer-koordinálása, adatgyűjtés, adatfeldolgozás, tájékoztatás, jelentés készítése, nyilvánosítások, koordinációk, konzultációk, intézkedések, szakmai tájékoztatók végzése.

Az ellenőrzések az 1998. évi tervnek megfelelően a PA Rt. atomerőművi blokkjainak és a PA Rt. Kijáratok Kiszármagok Tárolójának légnemű és folyékony kibocsátásaira terjedtek ki.

A felügyelőség - feladat- és hatáskörének megfelelően - környezeti sugárvédelemin szempontú rendszeres környezetellenőrzést a vízi környezetre végez, összességében 9 helyen. Az alacsony kibocsátások miatt, 1998-ban a vízi környezetben nem lehetett kimutatni a Paksi Atomerőmű hatását.

A dunai víz, üledék-, alga- és halmintrák radioaktivitása PAk Rt. blokkjait és a természetes ingadozásokon belül megegyeztet, és az üledékben, valamint néhány algafajban még egyértelműen vizet és halmintrákban pedig csak kimutatási határ közeléig értéket meg felülre emelkedő eredeti célszám 137 izotóp, valamint a légkörön atomrobbanásokból visszamaradt stroncium-90 izotópon kívül csak természetes nuklidokat tartalmazott.

A Dunánál keletre elhelyezkedő kisebb felszíni vizek radioaktivitása - összes-béta mérésenként - alapján - a rájuk jellemző természetes környezeti szintet mutatja.

Összességében megállapítható, hogy a környezeti sugárvédelemin állapotban az atomerőmű hatása mind az ideig nem jelentkezik.

Vízvédelem

A 3/1984. (II.7.) OVH sz. rendelkezés szerint a Vízvédelmi Osztály 71 vízminőségellenőrzési egybeiktott hatósági helyszíni ellenőrzést készít, valamint a vízügyi engedélyezkedés kiadott szakterületi állásfoglalások száma 394 db volt. A Polgármesteri Hivatalok jegyzői által kezdeményezett építési engedélyezési eljárásokban 287 esetben, az Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrzési Állomás élelmiszer-előállítás helyi létesítés és működési engedélyezési eljárásaiban 87 esetben működött közre.

Rendkívüli vízszennyezést három esetben észlelt a Dunán, két esetben kis vízfolyásokon jelentek meg hat- illetve rákpusztulást, és négy alkalommal történt veszélyes hulladék (pl. kőolaj, fűrészelt, lejárt szavatosságú növényvédőszer) talajon való elhelyezése, a vízkészletek veszélyeztetése.

Jelenléte fog javulni a vizek szennyvízszennyvesztése, ha megvalósul az a 16 db szennyvíztisztító telep, amelyhez a felügyelőség szakhatósági hozzájárulást adott, és amelyek döntő többsége regionális megoldást szennyvíztisztításra és szennyvíztisztításra.

Ismerve a terület földrajzi, vízföldrajzi viszonyait összességében megállapítható, hogy az

illetékességi terület legnagyobb része felszíni szennyeződésre érzékeny. Ennek megfelelően a környezetterhelés figyelemmel kísérése és környezetminőség állapotának nyomon követése fontos feladat. Különböző fontos a parti- és vízparti vízkészletek védelme, mert a Duna partjában található vízadó rétegek nem rendelkeznek természetes védelemmel.

A Méréközpont - akkreditálást 1998-ban sikerrel megújították - állandó, egész évi feladata, a többi szakágaság adta feladatain túl, a felügyelet működési területén a Duna folyam és az őt vízvezetékkel folyamatosan vízminőségi figyelem és értékelés. Az egyre nagyobb számban jelentkező - vizek minőségét érintő - lakossági panaszbejelentések kivizsgálásában való részvétel, ezen eljárások során vett vízmin-ték mérési eredményeinek kiértékelése, az

olyan létesítmények, telepek ellenőrzése, melyek jelentős mértékben befolyásolják, illetve befolyásolhatják a felszín alatti vízkészletek minőségét.

A felügyelet alaptevékenysége ellátásának veszélyeztetése nélkül az állami igazgatási jog- és hatáskörrel összeférhető esetekben kiadott megrendelők részére szakértői és mérési tevékenységeket végez, amelyek helyszíni környezetvédelmi felmérések és vizsgálatok készítése; szakvélemények összeállítása levegő-, víz-, vízellátási és veszélyes hulladékgazdálkodási témakörben; laboratóriumi mérések.

Szűke György István

Baja kórházának néhány kiemelkedően nagyszerű orvosáról

A Bajai Honpolgár több számban olvastam a kórház történetéről. Először a fiatalkori emlékeim. 1941 októbertől 1943 októberéig a sebészeti osztály segédorvosa voltam. A háborús körülmények rengeteg munkát követeltek, mégis életem nagyon kedves idoszaka volt. Szeretnék néhány ismeretlen vagy alig ismert adattal hozzájárulni a kivételes orvosok emlékéhez. Dr. Burg Berta professzor szakmai kiválóságát közlöm. Emberei nagysága ismeretlen, vagy feledésbe ment. Idők múltával barátságba keveredtek és Eia bási lett. Az orvoshiány miatt a kórház kaport két zsidó munkaszolgálatost orvos, Dr. Gábor és Dr. Nákó személyével. Háború után mindketten professzor lett. Kópe-nyűkőn sarga csallagot kellett volna bíznunk. E bási nem engedte. Berendelték a GESTAPO-hoz. Az akkor előtűnt tudták az mit jelentett. Számomra kérték a bási megkérdezte a csallagot kinttől vagy megengedni oltatni alkalmazzák.

Válasz: természetesen megengedtem. Ete bási megjegyzése enyhén triviális volt. Az orvosnak meg kell szerzeni a beteg bizalmát. Sárga csallagot ez lehetetlen. Önök azt tesszék, amit akarnak, szappant főzhetnek belsők, vagy elrendelhetik, hogy vasárnap délelőtt pávatollat a fenekükben sétáljanak a kórozon. Az én kórházamban orvos csallagot nem hord, de én szívesen lemondok. Mazaré.

Pördült a világ, berendelték a Pártbizottságra, egy jó elvétel előzetesét kérték. Ete bási hazament és felmondott. Ezt szívesen látnék tőle. Erre azt mondta: Önk kiváló embernek tartják, én értékeltem. Tehát én felmondtam, de Önk máshova kinevezhetik. De szívesen lemondok. Most is maradt. Az elvétel magas beosztásba helyezték, ahol sikeresen, majd becsukták. Ete bási beállított a bizottságra és megkérdezte, kinek volt igaz. Humora kitűnő volt, de nem mindig szalonképes.

Nagyon megérdemli a megemlékezést Dr. Alföldy József, a tüdőgyógyász első főorvos. Közéletében állító édesapja, Alföldy Lajos bási, nagyszámú hízlórova volt, Alföldy József édesanyjának iskolájára. Kis gyermekkorom óta "perti" barátok voltunk. Neki volt Baján az első sőt, egy gyönyörű Buick. Mint 7-8 éves kőkők gyakran mentem vele a bete-

gelhez. Azt is tudtam, hogy a Szerelmey utca végén lakó szegény öregasszonynak a gyógy-szeren kívül vitte a szűkecsével készített csirke becsaltat, és ha már ott volt, be is fűtött. Ez nagy tisztelet volt, évtizedekkel halála után talán már nem az. Magánrendelőjében a hét egy napján ingyen rendelt tartott órási forgalmat. Ennyi talán elég. Halálakor a Rókus temetőbe nem lehetett bejutni, de a temetőn kívül is a főmeg elzárta az utat.

A szűkecses volt hozzá, nem ére meg, hogy zsidó volt miatt teljes családját kilőrték. Másodéves medikus korom óta az egyetemmel párhuzamosan urológiai osztályon dolgoztam.

A háborús viszonyok következtében meghele-tősg gyakorlattal és önállósággal. A szakvizsgá-hoz akkor egy év sebezést volt kötelező. Az egyetemen az Európán túl is elismert nagyszerű ember és csodálatos sebező Verebly Tibor professzor hallgatam, egy ideig az ambulancián dolgoztam is. Az egész klinikát belülről ismer-tem. A professzor helyettese Dr. Matolay György tanár volt. Az első tanárség, ami igen nagy rang volt, és sok orvos főnöke. Dr. Némay Andor. Friss példával szembeállításra hozták kerített segédorvosként. Mivel elsődlem agni, anyai agni főgyőkezes bási volt, ez volt a lehető legzenesebb megoldás. Az iskola kiűlt volt és ugyanilyen a barát legkőre.

A legelsőbb barát kőrhöz tartozott Dr. Cseh Imre tanár egyült. Unóit Baján jó ismerik és értékelik, csak annyit fűtök hozzá, hogy kitűnő humorral volt megadva, és minden tré-fálás benne volt. Mintén Cseh Imre kőslénya nem tudta kimondani a Bandi bási, hanem Bam bási sikerült, ez általánosan így. Így Némay főorvos íróbi rövidesen Bam bási lett, nagyon sok kedves emlékek. A társasághoz tartozott Dr. Jancsin József főorvos is, aki Baján ismert és elismert. Szeremkő. Bam bási nemcsak jó tanár, barát és főnök volt, de Ete básihoz hasonlóan bátor ember is. A Verebly klinikán beosztotta és barátja volt Dr. Rubinyi Pál. A zsidó főorvosok nali felléggaztették és nem operálhattak. Pál bátyánk lejárta Bajára és Némay főorvos felelősségére operált. Ez nem volt kockázat nélküli. Később Budapesten Ru-binyi Pál régi klinikáján professzor lett.

A társaság összetartásában jelentős szerepet ját-szott Csehé Hanna és Nánayné Mária. Vidám lényük sok kollézs estét okozott. A sebezésen a második ember Dr. Schultheisz Lajos orvos volt. Később adjunktusnak, ko-runban főorvosnak hívták. Ő is, akélel méltatlan elfelejtkeztek, pedig nemcsak Baja vé-ro-sa, hanem az egész megye tartoznak emléké-nek. Briliáns sebező és órási tudás orvos volt, azoknál jó pótblátában tanító. A munkájának, hívtatásának megvalósította volt. A betegke-ra-jongtak érte. Olyan egyéniség volt, mint Jarger Isen áldja doktor dr regényének főhőse. Engem, mint kőkőköt végteleen türelmelem és szeretettel tanított. Ma is emlékszem, az iskola kegyetlenül kemény volt, a legkisebb hiba is szigorúan számon volt kérve. Ma is hálával gondolok rá. Ahhoz, hogy vittem valamire, erősen hozzájárult. Általában orvosai tudás osz-tályon felült volt. Ha Burg prof szabadságra ment, mindig szolt neki, mondván Péterfia János ment tud, de ha nagy baj van... Az egész kőrhöz Lala básija (nem kora, hanem takaréky miam) természetesen vállalta. Kiváló szakember volt Bándi főorvos, aki Baja ismerek, és meg még elfogult is vagyok, mert gyermekkoromban operált. Ő is a szabadságra ment, odaszolt: "Nákó, a későbbi prof. mindent tud, de ha nagy baj van..." Ha a fertőző osz-tályon az akkor nem ritka tetanusos beteg gőre-s-ben volt, Lala básiót hívták gerincosápolásra. Szűkecses volt, szűkecses oda, már nem tudom, az elmeszélyes betegre teleholdnál, vagy új-holdnál szoktak megfogadni. Egy alkalommal a felüldözött betegek elől az orvosok, ápo-lók kimenekültek. Oda is Lala básiót hívták, türelmelem és nyugtalanítom rendet eszlőt.

Évfolyamtársaim, akik klinikákra mentek, é-vente 5-10 műtétet végeztek. Én meg aligart tanulni tisztességes operálni, tovább ma-radtam egy évvel. A két év alatt kb. 5-600 műtétet végeztem. Némay Bandi érzékeny, melegszívű ember volt. Egy este műtéthez mosakodtam, mikor megszólalt közelem szemmel. "Kár, hogy elmegy, vége a szép időnek, össze fog-nak Láival ugrani." Én is megháborodtam és megkérdeztem, maradják? Azt válaszolta: "Nem, ha a fiam voltam, akkor is kilendélek."

Tulajdonképpen két dudar volt egy eszdrában, és próbáltuk őket egymásnak ugratni. Mindig sikerült megakadályoznom. Csak hírből hallot-tam, mikor eljőtem, beövezkezett. Elszáku-tam tőle. Pesten jött a háború vége, Budapest ostroma és a többi szűkecses. Egyszer voltam még ott, Schultheisz doktort behívták katoná-snak, Némay egymaga maradt, és felvitte pesti főnökömet, kilőlték le pár napra, mert össze-szik.

Azazól Imre básiót nem felejtették el, jó zeme-méz és kedves, de visszavonult ember volt.

Nákó is visszaháldozott volt Pogonyi Nánai, a röntgen főorvos. Ugyanakkor egészen kiváló, minden új írást érdeklődő szakember. Uroló-gus múltam miatt végeztem néhány vesekőke-teres röntgen vizsgálatot, igen rossz műszerek. Megnyertem érdeklődést, és drám volt az e-gyüttműködés.

Visszamenekedem talán érdeklődést vált ki. Volt ott néhány igazán nagy ember. Talán meg-érdemelnek egy kis márvány táblát, amin fennmaradna a nevük.

Dr. Pásta Bekány

Szellemi tevékenységükkel
hírnevessé vált zsidó szármá-
zású személyiségek, akiknek
szülővárosa, emberre válásá-
nak vagy alkotómunkájának
színtere volt Baja

1. ALFÖLDI JÓZSEF DR. (1894-1941) orvos
2. BACSÓ JÁNOS (1919-1960) újságíró
3. BALASSA JÓZSEF (1864-1945) nyelvész
4. BAYER JÓZSEF (1851-1919) nyelvész, színháztörténész, akadémikus
5. BECK KÁROLY (1817-1879) magyar származású osztrák-német költő
6. BECK (WILLY) VILMOS (1824-1862) író, festőművész
7. BRUSZT PÁL DR. (-) orvos, Baja diszpólgára, "Érdemes orvos"
8. DEZSŐ (DEUTSCH) ALAJOS (1888-1964) karikaturista
9. DÉRÉ (DEUTSCH) FRIGYES (1852-1924) műgyűjtő
10. DÉRÉ (DEUTSCH) MIKSA (1854-1938) feltaláló
11. DONÁTH GYULA DR. (1849-1944) orvosprofesszor
12. ERDÉLYI GYULA DR. (1848-1937) ügyvéd, lapszerkesztő, polgármester helyettes
13. ERNST JENŐ DR. (1895-1981) Kosuth-díjas biofizikus
14. FENYŐ A. ENDRE (1904-1971) Munkácsy-díjas képzőművész, kritikus
15. FIALA LAJOS DR. (1831-1911) orvosprofesszor
16. GONDOS (GRÜNHUT) LÁSZLÓ (1903-1962) filozófus
17. GRAU AUG. ÁRMIN DR. (1893-1944) orvos
18. HALLGASS JENŐ ZOLTÁN (1912-1981) képzőművész
19. HAUSER MÓR DR. (1841-1911) ügyvéd, Baja első polgármestere
20. KARDOS GYULA (1857-1903) festőművész
21. KETTEN HENRIK (1848-1883) zongoristaművész
22. KODÁLY ZOLTÁNNÉ SÁNDOR (SCHLÉSINGER) EMMA (1863-1958) zeneszerző, műfordító
23. KOHN SÁMUEL DR. (1841-1920) történetnász, budapesti főbíró
24. KOMOR (KLAUBER) ISTVÁN (1926-1974) Jászay-díjas színházrendező

25. KUN IMRE (1892-1977) hangversenyrendező
26. LADÁNYI (LÖWY) MÓR DR. (1856-1941) kórházigazgató
27. LEMBERGER ÁRMIN DR. (1856-1934) ügyvéd, lapszerkesztő, író, műfordító
28. LÓRÁNT (LICHTER) LÁSZLÓ (1905-1965) újságíró, író, költő
29. NASCHER SIMON DR. (1841-1901) berlini főbíró
30. OLTVÁNYI (ARTINGER) IMRE (1856-1963) művészeti író, a bajai képtár egyik alapítója
31. PERLES BARRUCH ASER (1789-1857) tudománytörténész
32. PERLES JÓZSEF DR. (1835-1964) berlini főbíró
33. RAJK (REICH) ALADÁR DR. (1871-1915) Baja országgyűlési képviselője
34. RÓNA DEZSŐ DR. (1875-1952) kórházigazgató
35. RÓZSAVÖLGYI (ROSENTHAL) MÁR (1786-1948) zeneszerző, hegedűvirtuóz
36. SERESS LÁSZLÓ (1875-1947) hírlapíró
37. SIMON (SCHWARCZ) ZOLTÁN (1923-1991) a budapesti Nemzeti Színház karnagyja
38. SCHWERINI KOHN GÖTZ (1760-1852) tudománytörténész, rabbi
39. SCHULHOFF LIPÓT (1847-1921) csillagász
40. TÁNCZOS GYÖRGY (1928-1979) tanár, filozófus, a Petőfi-kör titkára
41. TELCS EDE (1872-1948) szobrászművész
42. TIMÁR SZANISZLÓ (SCHWARZENBERGER MÓR) (1859-1917) újságíró, író

Bándi Tibor

Közlemény

Gyulavári József, lapunk szerkesztőbizottságának tagja és szerkesztője a május 10-én megtartott szerkesztőbizottsági ülésen lemondott. Elismerjük és nagyra értékeljük Gyulavári József szerkesztői munkáját, amellyel hozzájárult lapunk arculatának kialakításához. Ezúton köszönjük meg, hogy 1990 szeptemberétől eredményesen közreműködött lapunk kiadásában.

Bajai Honpolgár Kuratóriuma és Szerkesztőbizottsága

Kedves Bajai Honpolgárok!

Baja város kinek-kinek más-más okból szép és kedves. Vm, aki a vizet, van, aki a főteret adta kiállítás szabadságát, van, aki a halászlét, van, aki a bajai embereket szereti. Sokan vagyunk, akik az Ad Libitum Kamarakórusa is.

Szeretjük és tiszteljük őket, mert amik vállalkozás, eredményesen, magas színvonalon teljesítik. Hangversenyeken egyre több bajai résztvevővel ritkán megélhető élményben. Tudunk kell azonban, hogy megoldatlan - jelen helyzetben általuk megoldhatatlan - problémák vannak. Ezek számának csökkentéséhez keressük azoknak a támogatását, akik kedvelik a vokális és szívszenes vállalkozás közösséget a körrel, gondjával együtt.

Javasljuk olyan baráti kör megalakítását, melynek tagjai vállalják az Ad Libitum Kamarakórus támogatását (átlagosan ésszerű legalább évi ezer forint). A körös vállalkozás - nyilvánvalóan kívül - a tagok meghívásait minden szűkebb körre, valamint emellett tájékoztatást a végtérrel kapcsolatban. Most, a szponzorok körveresére előtérbe kerülő fontos lenne tudni a körösökhöz és vezetőkhöz. Petőfi-kör Ad Libitum, hogy sokan vagyunk a városban, akiknek 80 tagjuk van. Amennyiben Ön egyetért a baráti kör megalakításával, kérjük, értesítse arról Petőfi Ánna igazgató urat (Dózsa György út 18., tel.: 325-550) vagy a levele egyik aláíróit.

Tisztelettel köszönti Önt:

Sipos János
79/325-642

dr. Cséhi Béla
79/425-444

BAJAI HONPOLGÁR

Alapítványi lap
A lapot a 1999. június 10-én

Városfőbíró és
Környezetvédelmi Lap

Megjelenik minden hónap
első napján

ISSN 1416-6469

http://www.bajaihonpolgar.hu/bajaihonpolgar/

A szerkesztőbizottság felelős vezetője:
Bándi Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bátori László, dr. Dániel József, Ács Anikó, Kovács Zita, dr. Laki Ferenc, Sárogyi Zoltán, dr. Solyom Ede, Schmitt Antal, dr. Vajnai István

Lapfelépítő és kiadó:
Újvidéki Alapítványi Lapok Kiadó

Postacím:
6500 Baja, Oltványi Imre u. 14.

Fenntartó:
Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítványi sajtószervező bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt. Baja

Filipp (172003)
Bajai Honpolgár Alapítvány 2003/01/19

Nyomdai munkák:
BAJA PRESS Kft.

Baja, Petőfi s. 4. Tel.: 79/322-341
KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM GRZUNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK
VISSZA.